

شهریور ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۴۱۷

**مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۲۶. استان آذربایجان غربی (ویرایش نخست)**

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۸۴۱۷

کد موضوعی: ۲۲۰

عنوان گزارش: مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸: ۲۶. استان آذربایجان غربی (ویرایش نخست)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد منطقه‌ای و بین‌الملل)

تهیه و تدوین: زهرا ذاکری

همکاران: مجتبی اسفندیاری، نگار اکبری

مدیر مطالعه: سیدجعفر حسینی

ناظران علمی: فرشاد مؤمنی، حسین غلامرضانژاد، علی اصغر بانویی، موسی شهبازی، سیدمحسن

علوی منش، سیدعلی روحانی

اظهار نظر کنندگان: حمید فصیحی، سیدمحمدامین اخوت علویان، عاطفه جلالی موسوی

ویراستار ادبی: مهدیه قمچیلی

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه

۲. توسعه منطقه‌ای

۳. طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای

۴. استان آذربایجان غربی

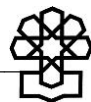
تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۶/۱۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۵	مقدمه
۶	۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه
۶	۱-۱. مفاهیم
۸	۱-۲. پایه‌های آماری
۹	۱-۳. روش مطالعه
۱۲	۱-۴. محدودیت‌های مطالعه
۱۳	۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸
۱۴	۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
۱۴	۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب امور
۱۷	۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب فصل
۲۱	۲-۱-۳. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب برنامه
۲۴	۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در سطح شهرستان‌های استان
۳۰	۲-۳. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
۳۴	۲-۴. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب اعتبار پروژه
۳۸	جمع‌بندی و پیشنهادها
۴۱	پیوست‌ها
۴۱	پیوست ۱
۴۳	پیوست ۲
۴۷	منابع و مآخذ

مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۲۶. استان آذربایجان غربی (ویرایش نخست)

چکیده

تصویب طرح‌های آمایش استانی در اسفندماه سال ۱۳۹۹ و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته است که چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های انجام شده یا در حال اجرا از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای در استان‌ها در راستای پیشنهادها و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟ از آنجا که پروژه‌های جاری در بودجه‌های عمرانی استان‌ها قبل از تدوین اسناد آمایش تعریف شده‌اند، می‌توان گفت اسناد آمایش حداقل تا سال ۱۴۰۰ نقشی در ایجاد پروژه‌های عمرانی جاری استان‌ها نداشته‌اند.

اما پاسخ به این سؤال که آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر، می‌تواند در راستای تخصیص بهینه منابع مالی کشور مؤثر باشد. به عبارت دیگر در صورتی که بتوان با عنایت به دستاوردهای اسناد آمایش استانی و ملی، اولویت‌بندی مشخصی برای توسعه هر استان ارائه و در نهایت تخصیص اعتبارات را بر اولویت‌های مذکور معطوف کرد، احتمال تحقق اهداف توسعه‌ای پیش‌بینی شده برای هر استان بیشتر خواهد بود.

به این ترتیب در مطالعه حاضر به‌عنوان گام نخست، شفافیت طرح‌های عمرانی استان مورد توجه قرار گرفته؛ شفافیتی که تاکنون در خصوص پروژه‌های عمرانی استان‌ها تا بدین حد صورت نگرفته است و ازسوی دیگر می‌تواند بستر مناسبی برای مقابله با مفاسد احتمالی در این زمینه نیز باشد.

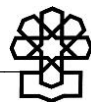
به‌نظر می‌رسد واکاوی دقیق طرح‌های عمرانی استان‌ها از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه» در سطح استان و شهرستان‌های مربوطه می‌تواند تصویر قابل اتکایی از وضع موجود ارائه دهد و در نهایت امکان پاسخ به سؤال فوق را از طریق انجام مطالعات تکمیلی فراهم کند.

ازسوی دیگر مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌گردد و بخش قابل‌ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

در ادامه مهم‌ترین دستاوردهای مطالعه حاضر در خصوص طرح‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در

سال ۱۳۹۸ ارائه شده است:

- استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸، تعداد ۲۴۶۲ پروژه فعال در قالب ۶۵۸ طرح عمرانی داشته که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۶۲ آغاز شده است.
- طرح‌های یادشده در قالب ۱۰ امور، ۳۴ فصل و ۷۴ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند.
- مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور بالغ بر ۵۰/۶ هزار میلیارد ریال است.
- در مجموع، ۵۷ درصد اعتبارات یاد شده (حدود ۲۸/۹ هزار میلیارد ریال) به منظور اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است.
- متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان معادل ۲/۶ سال بوده است.
- «امور اقتصادی» با ۵۷۳ پروژه، «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۴۹۲ پروژه و «امور آموزش و پژوهش» با ۴۹۰ پروژه، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.
- «امور اقتصادی» با سهم ۵۶/۶ درصدی و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۲۱/۲ درصدی، در مجموع حدود ۷۸ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را جذب کرده‌اند.
- بر مبنای فصول، فصل‌های «آموزش و پرورش عمومی» و «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» به ترتیب با ۱۴/۶ درصد و ۱۳/۴ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند.
- فصول «منابع آب» و «آب و فاضلاب» به ترتیب با اختصاص ۳۷/۸ و ۱۶/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند.
- دو برنامه «توسعه حمل و نقل جاده‌ای (فصل حمل و نقل - امور اقتصادی)» و «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی - امور خدمات عمومی)»، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها را داشته‌اند.
- دو برنامه «عرضه آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)» و «توسعه حمل و نقل جاده‌ای (فصل حمل و نقل - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته را به خود اختصاص داده‌اند.
- ۶۲ برنامه عمرانی استان علی‌رغم دربرگرفتن ۱۱۴۳ پروژه، معادل ۴۶/۴ درصد کل پروژه‌های عمرانی استان، صرفاً ۱۸/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند.
- ۴۹ برنامه از ۶۲ برنامه یاد شده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند.
- ۱۷/۹ درصد از تعداد کل پروژه‌های استان و ۲۴/۲ درصد از اعتبارات تخصیص یافته به شهرستان «ارومیه» اختصاص یافته است. همچنین پروژه‌های «سطح استان (بین‌شهرستانی)»، در حالی که صرفاً ۴/۱ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را تشکیل می‌دهند، ۱۵/۳ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند. به این ترتیب عدم تعادل نسبی از منظر توزیع اعتبارات عمرانی، میان شهرستان «ارومیه» با سایر شهرستان‌های استان به وجود آمده است.

• ۱۱ شهرستان استان شامل «بوکان»، «مهاباد»، «تکاب»، «پیرانشهر»، «ماکو»، «سردشت»، «شاهین‌دژ»، «چالدران»، «شوط»، «چاپاره» و «پلدشت»، سهمی کمتر از ۴ درصد از اعتبارات تخصیص داده شده استان داشته‌اند.

• شهرستان‌های «چالدران»، «خوی»، «ماکو» و «میاندوآب» به ترتیب با ۱۳/۹ درصد، ۴۱/۲ درصد، ۴۱/۸ درصد و ۴۹/۸ درصد تخصیص اعتبار، کمترین میزان درصد تخصیص اعتبار و شهرستان‌های «نقده» و «مهاباد» به ترتیب با ۷۷/۶ و ۷۰/۷ درصد تخصیص اعتبار، بیشترین میزان درصد تخصیص اعتبار را دارند.

• ۲۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. اندازه ۴۵/۹ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۲۱/۶ درصد آنها «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ» به ترتیب ۳/۷ و ۰/۹ درصد از کل پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.

در مطالعه حاضر به منظور طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان آذربایجان غربی از دو ماتریس «عمر - درصد تخصیص» و «اندازه - اولویت» بهره گرفته و درنهایت مبتنی بر این دو ماتریس، اولویت‌بندی مشخصی به منظور مواجهه با پروژه‌های مذکور ارائه شده است. درخصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

- طبقه یک: پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)،
  - طبقه دو: پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
  - طبقه سه: پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
  - طبقه چهار: پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)،
  - طبقه پنج: پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد).
- براساس طبقه‌بندی فوق ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان تشکیل و نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص با اولویت‌بندی پنج‌گانه زیر تبیین شده است:

الف) اولویت ۱: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)

- ویژگی: چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- تصمیم‌گیری درخصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ب) اولویت ۲: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- اتمام یا اصلاح پروژه.

(ج) اولویت ۳: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند و به اتمام رسیدن آنها در افق کوتاه‌مدت محتمل است.
- پیشنهاد نحوه برخورد:
- تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه.

(د) اولویت ۴: طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

- ویژگی: شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

(ه) اولویت ۵: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)

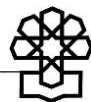
- ویژگی: هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی.

اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما با توجه به تخصیص کم و گاه طول عمر بالای طرح‌های مستمر (نظیر تعمیر و نگهداری)، به‌نظر می‌رسد واکاوی دقیق همه پروژه‌های عمرانی اعم از مستمر و غیرمستمر و انتخاب نحوه صحیح مواجهه با آنها از ضرورت بالایی برخوردار است. در ادامه مهم‌ترین نکات حاصل از اولویت‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان آذربایجان غربی براساس متدولوژی فوق‌الذکر ارائه می‌شود:

- از میان ۲ پروژه‌ای که به‌دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱ پروژه «بزرگ» و ۱ پروژه «کوچک» است.
- پروژه‌های اولویت دوم عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط» و «بزرگ» قرار دارند.

- پروژه‌های اولویت سوم عمدتاً «کوچک» یا «متوسط» هستند.
  - بالغ بر ۹۴ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است در زمره پروژه‌های «متوسط»، «بزرگ» و «بسیار بزرگ» قرار دارند. از این رو، اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بیش از ۱ میلیارد تومان است.
  - حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که تقریباً ۸۸ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند.
  - با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است بسته به درصد تخصیص اعتبار در اولویت سوم یا پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند از نظر شاخص اندازه «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند و اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها کمتر از ۱ میلیارد تومان است.
- شایان ذکر است همه مطالب و تحلیل‌های ارائه شده در گزارش حاضر به دلیل عدم ارائه گزارش‌های عملکرد و پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، براساس تخصیص ریالی ارائه شده‌اند.

مقدمه

پیوند میان برنامه‌ریزی فضایی کلان با طرح‌ها و پروژه‌های عملیاتی و متعاقب آن امکان‌سنجی، برآورد و تأمین اعتبارات آنها، همواره از عمده چالش‌های کشور بوده است. از طرفی طرح آمایش سرزمین به‌عنوان داعیه‌دار برنامه‌ریزی فضایی کشور همواره در مرحله تهیه و تصویب جامانده و به جرئت می‌توان گفت طرح‌های آمایش سرزمین تهیه شده (اقدامات ناقص انجام شده در سال‌های برنامه سوم توسعه به بعد)، هیچ‌گاه نتوانستند طبق انتظار اجرایی شوند یا در طرح‌ها و پروژه‌های اجرایی کشور به‌عنوان سند فرادست تأثیرگذار باشند.

در سال‌های اخیر تهیه و تصویب طرح‌های آمایش استانی و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته که **چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی جاری کشور، در راستای پیشنهادهای و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟** آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر؟ برای پاسخ به این سؤال نیاز است قوانین بودجه و طرح‌های آمایش به تفکیک هر استان و با دقت کامل مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا بتوان میزان ارتباط این دو را ارزیابی کرد.

با فرض این موضوع که قانون بودجه باید با منطق مشخص و قابل دفاع، تخصیص بودجه را انجام دهد؛ به نظر می‌رسد میزان اعتبارات توزیع شده و تخصیص یافته به استان‌ها (فارغ از نگاه صرف به جدول شماره (۱۰) ماده واحده قانون بودجه) باید با نیاز، عملکرد و شرایط استان و همچنین با رویکرد و هدف قانون، ارتباط معناداری برقرار کند.^۱

۱. این ارتباط باید از ذهن و رابطه تصمیم‌گیران به دور بوده و قابل تشخیص، تبیین و درک برای جامعه کارشناسی و بهره‌بردار باشد.

از سوی دیگر، موضوع شفافیت میزان اعتبارات تخصیص یافته به استان‌ها اگرچه به احتمال زیاد باید به تفصیل در دستگاه‌های اجرایی مربوطه یا دفاتر موضوعی سازمان برنامه و بودجه کشور یا سازمان‌های استانی آن وجود داشته باشد، لکن در قوانین بودجه‌ای که در اختیار جامعه مخاطب قرار می‌گیرد قابل ردیابی نیست.^۱ این نارسایی در قوانین بودجه می‌تواند ناشی از دو عامل باشد:

- اطلاعات در قانون بودجه قابل تشخیص است و فقط از نظر ارائه شکلی در جداول، تفکیک استانی آن موجود نیست.
  - اعتبارات از هردو لحاظ ماهوی و شکلی، قابلیت شناسایی استانی را ندارند.
- همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، بی‌تردید کشف و برقراری ارتباطات منطقی بودجه سالیانه با برنامه‌های توسعه کشور، هم از بابت ماهیت بودجه‌ریزی و هم از جنبه شفافیت، چالشی اساسی است.
- فرایند شفاف‌سازی منابع تخصیص یافته را می‌توان با توجه به اطلاعات در دسترس قوانین بودجه و با تحلیل توزیع استانی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آغاز کرد. شایان توجه است کشف رابطه معنادار میان عوامل برنامه‌ریزی فضایی (مشخصاً طرح‌های آمایشی) و اجزای بودجه (به‌ویژه طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی) در سطح استان‌ها، نیازمند مطالعات جداگانه است که در آینده در دستور کار قرار خواهد گرفت.
- با این مقدمه، برای شفاف‌سازی ساختار طرح‌های عمرانی استانی در مطالعه حاضر، ابتدا پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین شده و در ادامه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه»، مورد واکاوی قرار گرفته و در نهایت جمع‌بندی گزارش ارائه شده است.

۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه

در این قسمت از مطالعه به تبیین مفاهیم اساسی پیرامون طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخته و سپس پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین می‌شود.

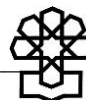
۱-۱. مفاهیم^۲

طبق بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه،^۳ «طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» به مجموعه عملیات و خدمات مشخصی اطلاق می‌شود که براساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی و اجتماعی توسط دستگاه اجرایی، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای، اجرا شده و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود.

۱. از یک جنبه می‌توان متصور شد که دولت و به تبع آن سازمان برنامه و بودجه کشور (به‌عنوان تدوین‌کننده لایحه و مجری قوانین بودجه که در نحوه ارائه این قوانین براساس قانون اساسی اختیار نام دارد) به این نوع تفکیک در قوانین بودجه قائل نیست و آن را جزء وظایف خود تلقی می‌کند.

۲. مطالب این بخش از گزارش مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری با عنوان «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی»، ۱۴۰۰ اخذ شده است.

۳. قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱.

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از ابعاد مختلف قابل طبقه‌بندی‌اند به طوری که از بُعد مقیاس به دو دسته «طرح‌های ملی» و «طرح‌های ملی استانی شده (طرح استانی ویژه سابق)»، از بُعد ماهیت به دو گروه «مستمر» و «غیرمستمر» و از بُعد نوع طرح به انواع «احداث»، «توسعه»، «مرمت» و غیره تقسیم می‌شوند.

- **طرح‌های ملی**، جنبه استراتژیک دارند و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی پیچیده‌اند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه فراتر می‌رود.

- **طرح‌های ملی استانی شده**، مجموعه‌ای از طرح‌های ملی هستند که در پیوست شماره (۱) قانون بودجه به صورت استانی مشخص شده‌اند.

- **طرح‌های مستمر و غیرمستمر**، طرح‌های پیوست شماره (۱) قانون بودجه از بُعد دارا بودن سال شروع و خاتمه به دو بخش تقسیم می‌شوند: طرح‌های غیرمستمر (دارای سال شروع و خاتمه) و طرح‌های مستمر (فقط دارای سال شروع) که بیشتر ماهیت تعمیر، نگهداری و تأمین تجهیزات دارند (فصیحی، ۱۴۰۰).

طبقه‌بندی طرح‌های عمرانی در پیوست شماره (۱) قانون بودجه، بدین ترتیب است که هر طرح در ذیل یک برنامه و هر برنامه در ذیل یک فصل و هر فصل در ذیل یکی از امور ۱۰ گانه جای می‌گیرد. اطلاعات تکمیلی هر طرح شامل تعداد پروژه، شرح عملیات، میزان پیشرفت فیزیکی و ریالی و سایر اطلاعات مالی و نظارتی در موافقتنامه‌ای که به نام هر طرح پیش‌بینی شده ارائه می‌شود. موافقتنامه عقدی است حقوقی-فنی و مالی که دستگاه اجرایی تعهد می‌کند از یک طرف شرح عملیات مندرج در آن را رعایت کند و از طرف دیگر سازمان برنامه و بودجه به موازات پیشرفت فیزیکی عملیات، اعتبارات مصوب را براساس تخصیص اعتبار در اختیار دستگاه اجرایی قرار دهد.

- **موافقتنامه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای** از تعدادی فرم و ضمیمه تشکیل می‌شود به طوری که در فرم (۱) به خلاصه طرح، در فرم (۲) به گزارش توجیهی طرح، در فرم (۳) به منابع تأمین اعتبار هر پروژه ذیل طرح، در فرم (۴) به اعتبارات برحسب فصول سرمایه‌گذاری، در فرم (۵) به خلاصه پروژه‌ها و در فرم ضمیمه (۲) به میزان و نوع سرمایه‌گذاری در طرح‌ها به تفکیک تأمین منابع (عمومی و داخلی) شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت اشاره می‌شود.

طبق دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، کارگروه استانی ماده (۲۳)، وظیفه بررسی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای در سطح استان را برعهده دارد و تصویب نهایی آن به‌عهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.

کمیسیون و کارگروه استانی برای عمل به ماده (۲۳) قانون مذکور ایجاد شده است. طبق بند «الف» این ماده، عناوین، اهداف کمی و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید با رعایت مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ و رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی براساس گزارش توجیهی فنی (حجم کار و زمان‌بندی اجرا)، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی و رعایت پدافند غیرعامل از سوی مشاور و دستگاه اجرایی پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، برای یک‌بار و به قیمت ثابت سالی که طرح‌های مورد نظر برای اولین بار در لایحه بودجه سالیانه منظور می‌شود، به تفکیک سال‌های برنامه‌های توسعه و سال‌های بعد به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد (فصیحی، ۱۴۰۰).

۱-۲. پایه‌های آماری

بر اساس اطلاعات ارائه شده توسط «معاونت امور استان‌ها و مناطق سازمان برنامه و بودجه کشور»، به‌طور کلی تأمین اعتبارات طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی در سطح استان‌ها می‌تواند از محل منابع بودجه‌ای و غیربودجه‌ای تأمین شود.^۱ همان‌طور که بیان شد در بودجه‌های سنواتی منابع و مصارف به دو بخش ملی و استانی تقسیم می‌گردد که منظور از مصارف استانی، اعتبارات تحت مدیریت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاست که در جدول شماره (۱۰) ماده‌واحد قانون بودجه لحاظ می‌شود. فارغ از ابهام‌های مختلف در بودجه و نحوه عملکرد آن، یکی از ابهام‌های اصلی بودجه را می‌توان نحوه توزیع اعتبار هر یک از استان‌ها دانست. زیرا اعتبارات توزیعی استان‌ها به جدول شماره (۱۰) ماده‌واحد محدود نمی‌شود؛ به عبارت دیگر با فرض اینکه همه مصارف در یک مکان به وقوع می‌پیوندد که در محدوده یکی از استان‌ها واقع شده، پس همه مصارف می‌توانند تقسیم‌بندی استانی داشته باشد؛ لکن برخی مصارف که ماهیت ملی پیدا می‌کند باید از بقیه اعتبارات مجزا باشد. نحوه تمایز مصارف برخی دستگاه‌های اجرایی دارای ماهیت ملی را می‌توان این‌گونه برشمرد:

- دستگاه‌های اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آنها که حکم سیاستگذاری یا نظارت عالی را برای کشور دارند و شمول اثر این فعالیت‌ها مربوط به حوزه‌های فعالیت خارجی یا عمومی کل کشور است (مانند مرکز سه قوه و برخی وزارتخانه‌ها یا نهادها)،
- دستگاه اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آن، حکم راهبری اجرایی یا سیاستگذاری بخشی را داراست و به‌عنوان دستگاه اصلی وظیفه هماهنگی دستگاه‌های استانی تابعه را دارد (مانند بخش ملی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها)،
- ارگان‌های نظامی (و نه انتظامی) و امنیتی،
- دستگاه‌هایی که فقط یک مجموعه مرکزی و ملی دارند و تفکیک عملیات استانی آنها نیازمند پایگاه داده خاص و طبقه‌بندی شده است که در وضعیت کنونی این تمایز امکان‌پذیر نیست (مانند اعتبارات مربوط به برخی صندوق‌های بیمه)، در یک نتیجه کلی می‌توان ادعا کرد که اعتبارات مندرج در قانون بودجه سالیانه بجز در چهار مورد فوق‌الذکر، حتی اگر قابل تفویض به استان‌ها نباشد، می‌تواند قابل تقسیم به استان‌ها باشد. همچنین می‌توان گفت ارائه یک بررسی کامل در این زمینه به دلیل کمبود اطلاعات، عدم دسترسی آسان به اطلاعات موجود و طبقه‌بندی شدن برخی اطلاعات، امکان‌پذیر نیست. اما می‌توان بررسی داده‌های مندرج در قوانین بودجه را به‌عنوان گام نخست تلقی کرد.^۲ اصول مهم و حائز اهمیت در تفکیک استانی طرح‌ها در پنج دسته زیر قابل دسته‌بندی است:^۳
- برخی طرح‌ها با اعتبار ملی مربوط به دستگاه‌های ملی و در راستای وظایف حاکمیتی دستگاه‌ها اجرایی می‌شوند که مشخصه تفکیک استانی ندارند.

۱. برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به پیوست شماره ۱.
 ۲. هرچند در این راه نیز، عدم دسترسی به داده‌های دارای فرمت قابل ویرایش، مشکل اصلی محسوب شده، تحلیل را زمانبر کرده است و در برخی موارد باعث بروز خطاهایی می‌شود.
 ۳. اعتبارات استانی جدول (۱۰) ماده‌واحد قوانین بودجه را نیز می‌توان به این ۵ دسته افزود. اما از آنجاکه نحوه توزیع این اعتبارات و پروژه‌های آن مشخص نیست؛ این موضوع محل بحث نخواهد بود.

- برخی دیگر از طرح‌های با اعتبار ملی میان همه استان‌ها (یا بسیاری از استان‌ها) مشترک‌اند و در سطح طرح، که در قانون ذکر می‌شود، امکان تفکیک ندارند و به احتمال زیاد در سطح پروژه قابلیت تفکیک دارند که به دلیل عدم دسترسی به این سطح از اطلاعات، در این مطالعه امکان محاسبه اعتبار آن وجود ندارد.^۱
- دسته سوم شامل طرح‌هایی با اعتبار ملی است که بین چند استان مشخص تعریف شده‌اند. این طرح‌ها هرچند قابلیت تشخیص استان‌های برخوردار از آن طرح‌ها را دارند، اما به دلیل مشخص نبودن سهم هر استان از اعتبارات آن طرح، امکان محاسبه سهم اعتباری هر استان وجود ندارد.
- طرح‌هایی با اعتبار ملی که براساس نام طرح قابلیت تفکیک استانی را دارا بوده و مکان اجرای طرح کاملاً مشهود و ویژه یک استان است. این طرح‌ها در سال‌های بررسی شده، همواره بیش از نیمی از طرح‌های ملی مندرج در پیوست یک را شامل شده‌اند.
- طرح‌هایی با اعتبار ملی که مبادله موافقتنامه آن در استان انجام می‌شود و با عنوان طرح‌های استانی ویژه قلمداد می‌شود. این طرح‌ها به‌طور کامل قابلیت تفکیک استانی دارند. تا پیش از سال ۱۳۹۷، این‌گونه طرح‌ها در قالب یک جدول مستقل در پیوست شماره (۱) قانون بودجه درج می‌شد؛ اما پس از این سال، جدول مذکور حذف شد و طرح‌های استانی ویژه به‌صورت ستاره‌دار به همراه سایر طرح‌ها در پیوست شماره (۱) قانون بودجه درج می‌شود.^۲
- از آنجا که بررسی اعتبارات هزینه‌ای، مؤکداً فارغ از نگاه صرف به جدول شماره (۱۰) ماده‌واحد قوانین بودجه از نظر ماهوی و شکلی قابلیت تفکیک استانی ندارد^۳ بنابراین گزارش حاضر مبتنی بر داده‌های پایگاه اطلاعاتی «سامانه نظارت ۴»^۴ سازمان برنامه و بودجه، اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته به استان‌ها از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای را بررسی کرده است.

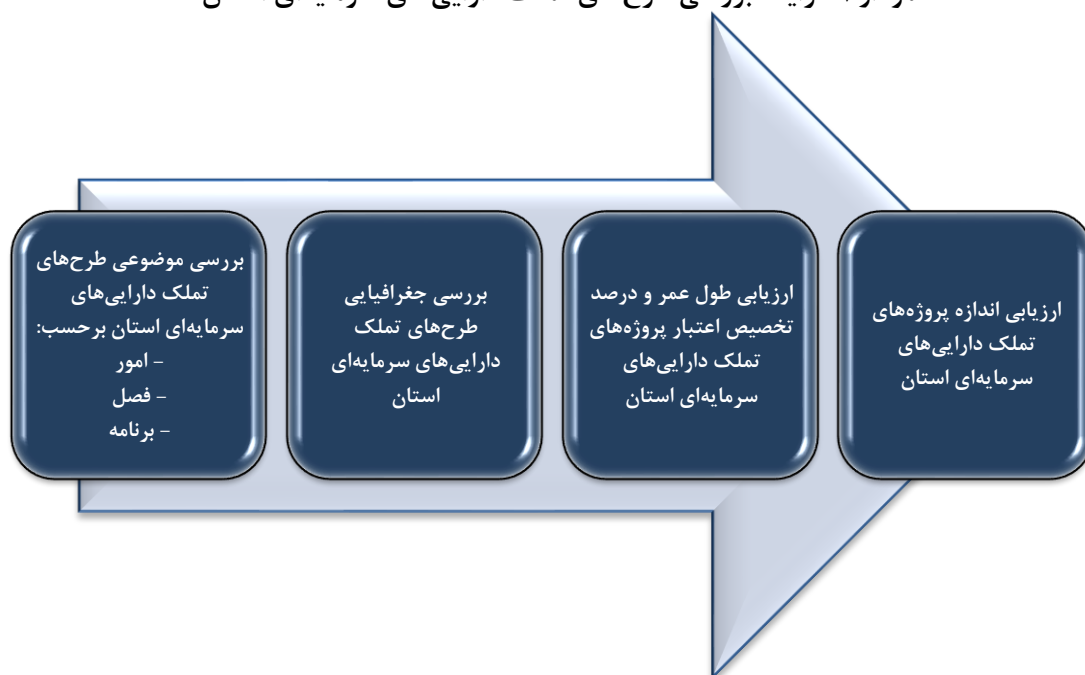
۳-۱. روش مطالعه

گزارش حاضر با روش تحلیلی- توصیفی انجام شده است. به‌عبارت دیگر تلاش شده وضعیت موجود پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در استان بررسی و به توصیف منظم و نظام‌مند وضعیت فعلی پرداخته شود. به این منظور طبقه‌بندی و توصیف طرح‌ها و پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در هر استان به‌شرح زیر انجام شده است:

---

۱. در پیوست شماره (۱) بودجه به این ردیف‌ها؛ ردیف‌های گلوبال اطلاق می‌شود.
۲. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، این طرح‌ها در پیوستی جداگانه با عنوان اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ گنجانده شده است.
۳. به‌منظور بررسی این موارد باید اطلاعات لازم از سازمان برنامه و بودجه کشور استعلام و مطالبه شود که به‌دلیل ماهیت اطلاعات و گزارش، امری ناشدنی جلوه می‌کند.
۴. سامانه مذکور، تمامی پروژه‌های عمرانی استان‌ها که برای آنها موافقتنامه مبادله شده است را براساس همه اعتبارات تخصیص‌یافته اعم از بودجه‌ای و غیربودجه‌ای ارائه می‌کند.

نمودار ۱. فرایند بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان

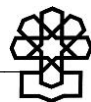
مأخذ: مطالعات تحقیق.

درخصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

نمودار ۲. طبقه‌بندی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان

مأخذ: همان.

براساس طبقه‌بندی فوق، ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان به شکل زیر ارائه شده است:

جدول ۱. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (تعداد پروژه)

عمر پروژه	درصد تخصیص اعتبار			
	کمتر از ۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	۲۰ سال و بیشتر
کمتر از ۲۰ درصد				
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد				
بین ۴۰ تا ۶۰ درصد				
بین ۶۰ تا ۸۰ درصد				
۸۰ درصد و بیشتر				

مأخذ: مطالعات تحقیق.

نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص فوق در جدول زیر تبیین شده است:

جدول ۲. اولویت‌بندی پروژه‌های موجود در ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان و ارائه پیشنهادهایی برای مواجهه با پروژه‌های موجود در هر اولویت

اولویت	گروه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه 	به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: همان.

همچنین ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان برحسب اعتبار پروژه صورت پذیرفته است. لازم به ذکر است با توجه به نتایج جلسات هم‌اندیشی با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و خبرگان حوزه مورد بررسی، در حال حاضر طبقه‌بندی مشخصی برای ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای وجود ندارد و تعاریف به کار رفته در این گزارش در خصوص طول عمر، صرفاً تعاریف عملیاتی ناظر به این گزارش است. بر این اساس دسته‌بندی مذکور عبارت است از:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.

درنهایت، به منظور ارائه تحلیل‌های تکمیلی، ماتریس اولویت-اندازه برای هر استان به شکل زیر تهیه شده است:

جدول ۳. ماتریس اندازه-اولویت برحسب تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان

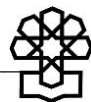
اندازه پروژه	اولویت پروژه	اولویت ۱	اولویت ۲	اولویت ۳	اولویت ۴	اولویت ۵	جمع
بسیار کوچک							
کوچک							
متوسط							
بزرگ							
بسیار بزرگ							
جمع							

مأخذ: همان.

۴-۱. محدودیت‌های مطالعه

گزارش حاضر مشابه بسیاری از پژوهش‌های مبتنی بر آمار و داده، مشمول سطحی از محدودیت‌های اجتناب‌ناپذیر بوده است. در ادامه به مهم‌ترین محدودیت‌ها اشاره شده است:

- این گزارش بر اساس مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸ انجام شده است. از این رو، پروژه‌هایی که تا پیش از سال ۱۳۹۸ خاتمه یافته‌اند اساساً جایی در تحلیل حاضر ندارند.
- به دلیل کمبود اطلاعات و عدم دسترسی آسان به همه اطلاعات موجود، امکان ارائه یک بررسی صد درصدی و کامل وجود ندارد.
- برخی مصارف بودجه‌ای به دلیل ماهیت ملی آنها امکان تخصیص به استان‌ها را ندارند.
- قرار داشتن بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر و ویژگی سالیانه بودن آنها، قضاوت در مورد تکرار پروژه‌های مذکور در بودجه‌های سنواتی را دشوار می‌کند.
- با توجه به اینکه مفهوم طرح در بُعد ملی و استانی باهم تفاوت‌هایی دارند و طرح در سطح ملی، مستقل و در سطح استان متأثر از چند پروژه است، امکان دارد طولانی شدن طول عمر یک پروژه از یک طرح منجر به طولانی شدن عمر طرح شود. درحالی‌که سایر پروژه‌های طرح مورد نظر ممکن است مدت‌ها قبل خاتمه یافته باشند.

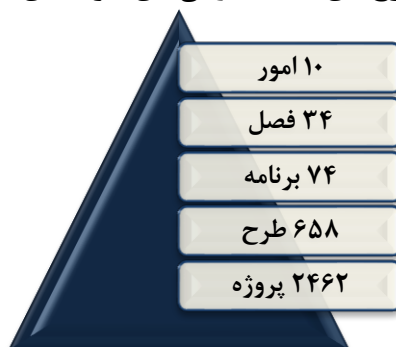

- برخی از پروژه‌های جاری در استان‌ها محصول تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌های مسئولان استانی نبوده و به‌انحای مختلف و از محل منابع غیراستانی آغاز شده‌اند. از این‌رو، نمی‌توان طولانی شدن آنها را به عملکرد استان نسبت داد.
- در خصوص توزیع جغرافیایی پروژه‌ها در سطح استان‌ها باید به این نکته دقت شود که در برخی موارد، مکان استراتژیک برای بارگذاری پروژه‌ها مرکز استان بوده و عملاً بخشی از عدم توازن در توزیع پروژه‌های عمرانی در سطح استان اجتناب‌ناپذیر است.
- از سال ۱۳۹۲ گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی ارائه نشده است و این موضوع می‌تواند تحلیل‌ها و پیشنهادهای ارائه شده در خصوص مواجهه با پروژه‌های مذکور را تا حدی دچار کاستی کند.

۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، در سال ۱۳۹۸ در استان آذربایجان غربی، ۲۴۶۲ پروژه فعال در قالب ۶۵۸ طرح عمرانی وجود داشته است که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۶۲ آغاز شده است. شایان ذکر است، طرح‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در قالب ۱۰ امور، ۳۴ فصل و ۷۴ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند:

نمودار ۳. طبقه‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

همچنین در نمودار زیر، خلاصه‌ای از وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی، گزارش شده است:

۱. لازم به توضیح است در زمان تدوین گزارش حاضر بهنگام‌ترین سالی که امکان دسترسی به اطلاعات تفصیلی اعتبارات طرح‌های عمرانی استانی به همراه گزارش تفریح بودجه در آن وجود داشته، مربوط به سال ۱۳۹۸ بوده است.

نمودار ۴. خلاصه وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی

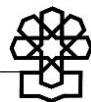

مأخذ: همان.

۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
به‌منظور بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان، طرح‌های یاد شده براساس «امور»، «فصول» و «برنامه‌های مختلف»، مذاقه و کندوکاو شده است:

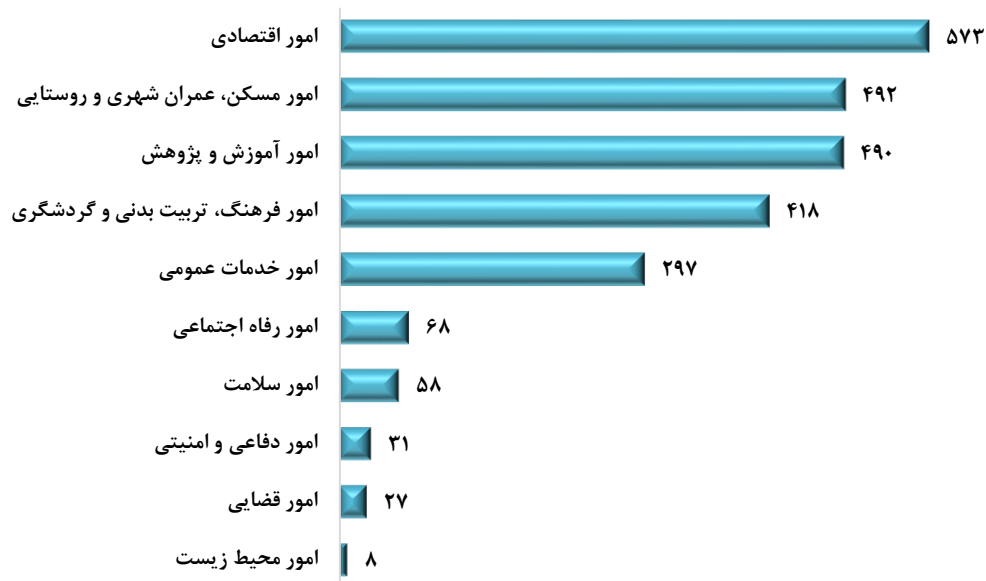
۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب امور
همان‌گونه که مورد اشاره قرار گرفت، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی، درمجموع در قالب ۱۰ امور مختلف، تعریف شده‌اند که این امور عبارتند از:

- امور اقتصادی،
- امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- امور آموزش و پژوهش،
- امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری،
- امور سلامت،
- امور خدمات عمومی،
- امور قضایی،
- امور رفاه اجتماعی،
- امور دفاعی و امنیتی،
- امور محیط زیست.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته «امور اقتصادی»، «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و «امور آموزش و پژوهش» از جمله مهم‌ترین امور در برنامه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی محسوب می‌شوند. همان‌گونه که در نمودار زیر مشخص است، از ۲۴۶۲ پروژه عمرانی استان آذربایجان غربی، ۵۷۳ پروژه در قالب «امور اقتصادی»، ۴۹۲ پروژه در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و ۴۹۰ پروژه در قالب «امور آموزش و پژوهش» تعریف شده است که در مجموع، بیش از ۶۳ درصد از کل پروژه‌های استان را شامل می‌شوند:

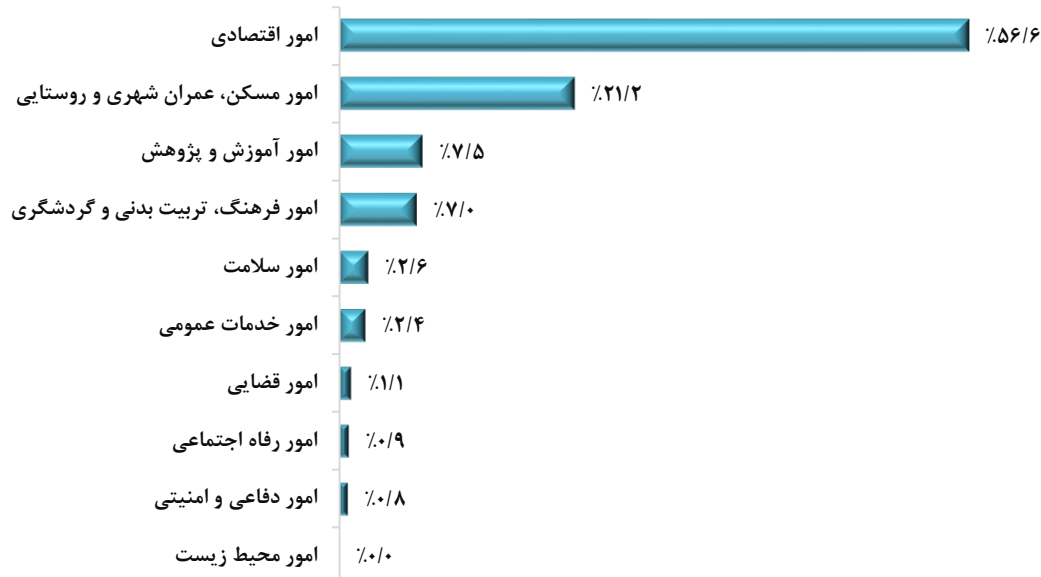
نمودار ۵. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور مختلف در استان آذربایجان غربی

مأخذ: همان.

در نمودار زیر، سهم امور مختلف از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود «امور اقتصادی» با اختلافی شدید نسبت به سایر امور، سهم قابل توجهی از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده است. امور یادشده، به‌تنهایی ۵۶/۶ درصد از اعتبارات تخصیصی استان را جذب کرده است. از این منظر، «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و «امور آموزش و پژوهش» به ترتیب با سهم ۲۱/۲ و ۷/۵ درصدی در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند:

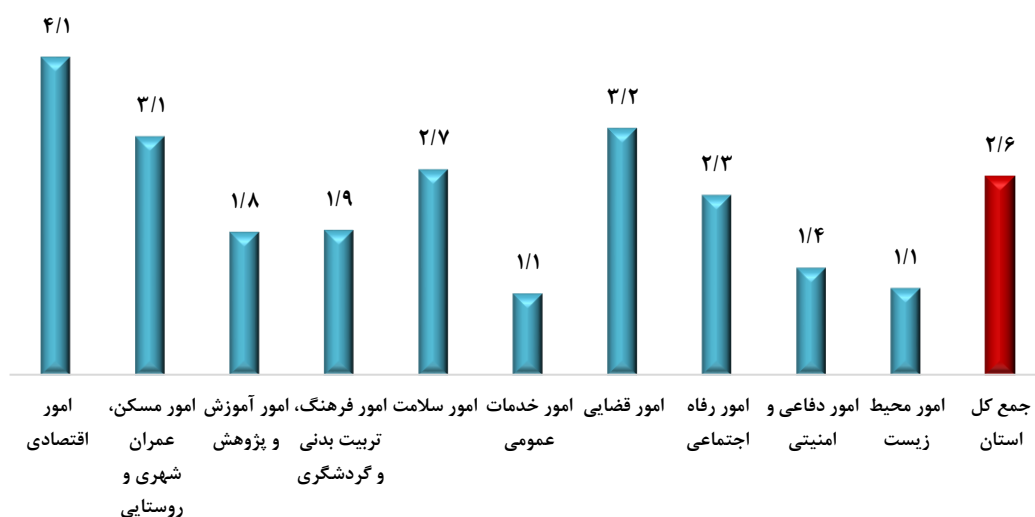
نمودار ۶. سهم امور مختلف از اعتبارات تخصیص یافته
به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان آذربایجان غربی

مأخذ: همان.

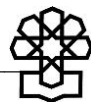
در نمودار زیر نیز، عمر متوسط^۱ پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از امور مختلف در استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۷. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
برحسب امور مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

مأخذ: همان.

۱. عمر متوسط پروژه‌های عمرانی در استان از طریق میانگین حسابی محاسبه شده است.

با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸ معادل ۲/۶ سال است. «امور اقتصادی» که بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به خود اختصاص داده است، با میانگین ۴/۱ سال، بیشترین میانگین طول عمر پروژه‌ها را نیز دارد.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی برحسب امور مختلف ارائه شده است:

جدول ۴. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی برحسب امور (میلیون ریال / درصد)

عنوان امور	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
امور خدمات عمومی	۴۱.۴۸۰	۱.۱۵۰.۸۲۹	۶۳۹.۸۶۱	۶۸۱.۳۴۱	۵۲.۳۰۵	۱.۲۴۴.۶۱۴	۵۴/۷
امور دفاعی و امنیتی	۹۳.۹۶۸	۲۴۳.۲۹۸	۱۳۵.۲۷۴	۲۲۹.۲۴۲	۱۳۴.۲۳۰	۴۷۱.۴۹۶	۴۸/۶
امور قضایی	۲۵۸.۱۸۸	۹۵.۱۵۶	۵۲.۹۰۷	۳۱۱.۰۹۵	۶۱.۵۰۹	۴۱۴.۸۵۳	۷۵/۰
امور اقتصادی	۱۲.۶۰۰.۶۳۶	۶.۷۲۲.۹۲۸	۳.۷۳۷.۹۴۸	۱۶.۳۳۸.۵۸۴	۱۰.۱۷۱.۹۵۷	۲۹.۴۹۵.۵۲۱	۵۵/۴
امور محیط زیست	۱.۳۰۰	۱۳.۴۰۰	۷.۴۵۰	۸.۷۵۰	۱.۰۰۰	۱۵.۷۰۰	۵۵/۷
امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۴.۳۱۶.۵۷۳	۳.۲۲۲.۱۰۵	۱.۷۹۱.۴۹۰	۶.۱۰۸.۰۶۳	۲.۳۲۹.۱۹۵	۹.۸۶۷.۸۷۳	۶۱/۹
امور سلامت	۴۲۵.۲۶۵	۵۹۵.۹۰۳	۳۳۱.۳۲۲	۷۵۶.۵۸۷	۲۲۳.۱۰۰	۱.۲۴۴.۲۶۸	۶۰/۸
امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۱.۱۰۰.۵۷۱	۱.۶۳۹.۴۸۹	۹۱۱.۵۵۶	۲.۰۱۲.۱۲۷	۱.۰۰۵.۸۸۰	۳.۷۴۵.۹۴۰	۵۳/۷
امور آموزش و پژوهش	۱.۱۳۲.۴۱۶	۱.۸۵۰.۹۱۴	۱.۰۲۹.۱۰۸	۲.۱۶۱.۵۲۴	۷۷۹.۳۹۸	۳.۷۶۲.۷۲۸	۵۷/۴
امور رفاه اجتماعی	۱۴۳.۷۵۵	۱۹۶.۹۲۶	۱۰۹.۴۹۱	۲۵۳.۲۴۶	۱۸.۳۲۶	۳۵۹.۰۰۷	۷۰/۵
کل استان	۲۰.۱۱۴.۱۵۲	۱۵.۷۳۰.۹۴۸	۸.۷۴۶.۴۰۷	۲۸.۸۶۰.۵۵۹	۱۴.۷۷۶.۹۰۱	۵۰.۶۲۲.۰۰۰	۵۷/۰

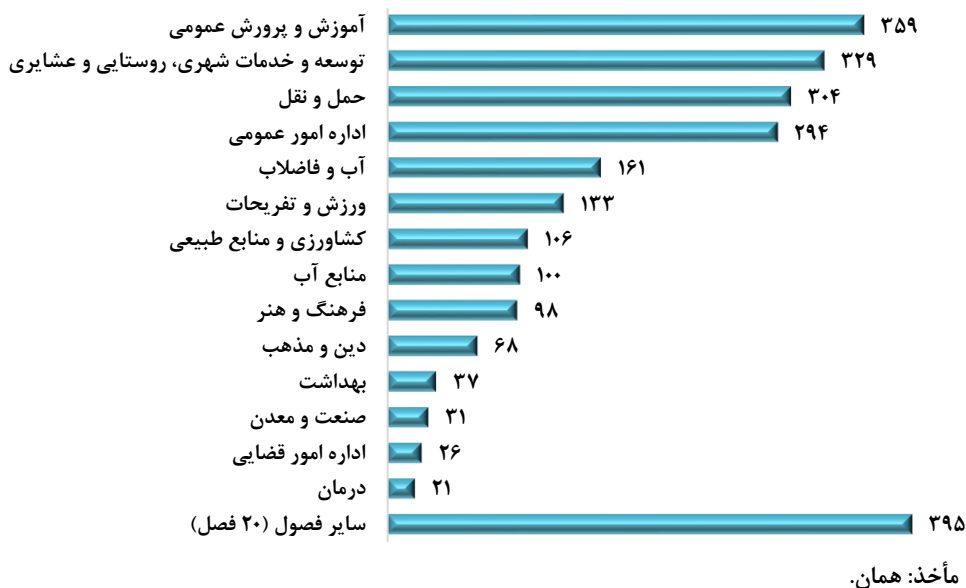
مأخذ: همان.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یاد شده براساس این ضریب برآورد شده است.

۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب فصل

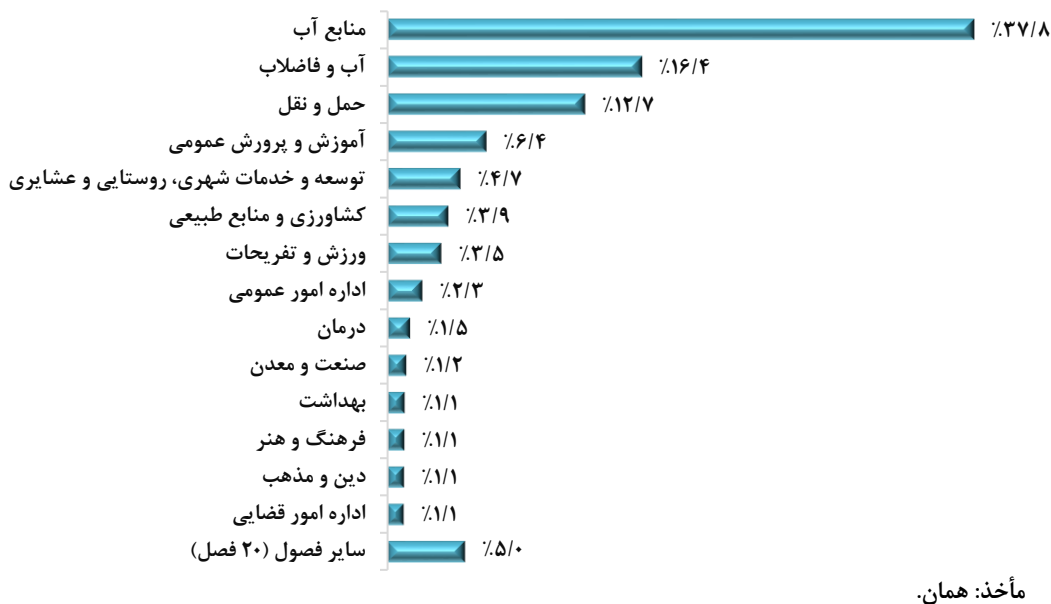
طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در قالب ۳۴ فصل مختلف تعریف شده‌اند که از آن میان، ۱۴ فصل مهم‌ترین فصول عمرانی استان محسوب می‌شوند و ۸۴ درصد پروژه‌های عمرانی استان معادل ۲۰۶۷ پروژه را به خود اختصاص داده‌اند و سهم ۲۰ فصل دیگر ۱۶ درصد است. شایان ذکر است، بالغ بر ۵۲ درصد پروژه‌های استان، صرفاً در قالب ۴ فصل شامل فصول «آموزش و پرورش عمومی»، «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل و نقل» و «اداره امور عمومی» تعریف شده‌اند:

نمودار ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب فصول مختلف در استان آذربایجان غربی

در نمودار زیر، سهم فصول مختلف از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود ۲ فصل «منابع آب» و «آب و فاضلاب» که به ترتیب شامل ۱۰۰ و ۱۶۱ پروژه (مجموعاً ۱۰/۶ درصد کل پروژه‌ها) می‌شوند، در مجموع ۵۴/۲ درصد از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین ۱۲ فصل مهم دیگر که دربرگیرنده ۷۳/۴ درصد از پروژه‌های عمرانی استان هستند، ۴۰/۸ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان سهم داشته‌اند و سهم سایر فصول (۲۰ فصل) تنها ۵ درصد بوده است:

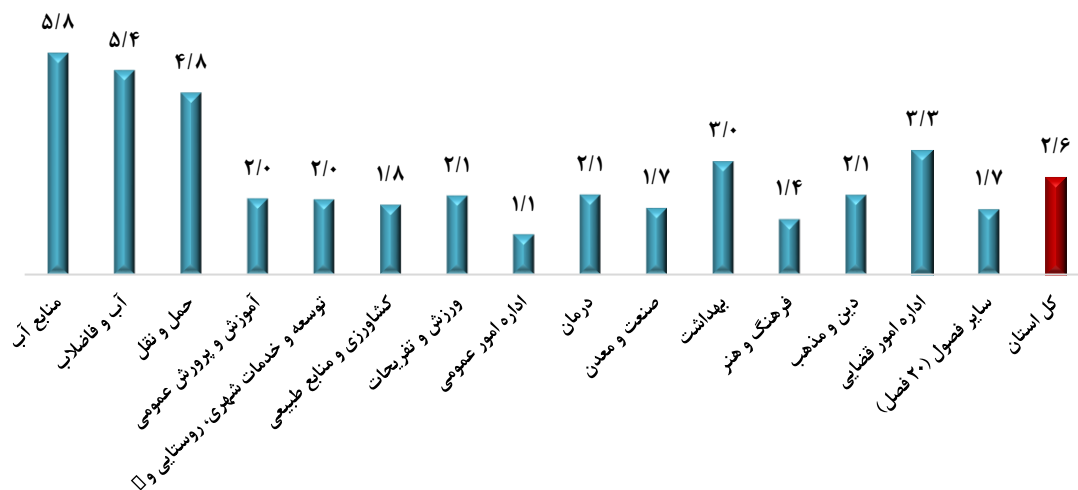
نمودار ۹. سهم فصول مختلف از اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان آذربایجان غربی

در نمودار زیر نیز عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از فصول مختلف در استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۰. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
برحسب فصول مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸، معادل ۲/۶ سال است. در فصول «منابع آب» و «آب و فاضلاب» که بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند، میانگین طول عمر پروژه‌ها به ترتیب ۵/۸ و ۵/۴ سال است و به این ترتیب، بیشترین میزان متوسط عمر پروژه‌ها نیز مربوط به همین فصول می‌باشد.

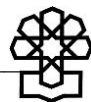
در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی برحسب فصول مختلف ارائه شده است:

جدول ۵. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی بر حسب فصل (میلیون ریال/ درصد)

عنوان فصل	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
فصل منابع آب	۹.۲۶۲.۴۷۲	۲.۹۷۲.۸۴۶	۱.۶۵۲.۹۰۲	۱۰.۹۱۵.۳۷۵	۵.۳۴۴.۶۳۰	۱۷.۵۷۹.۹۴۹	۶۲/۱
فصل آب و فاضلاب	۳.۸۳۱.۶۴۳	۱.۶۲۵.۸۰۳	۹۰۳.۹۶۶	۴.۷۳۵.۵۸۹	۲.۲۲۵.۴۵۰	۷.۶۸۲.۸۹۶	۶۱/۶
فصل حمل‌ونقل	۲.۲۳۶.۱۲۳	۲.۵۹۴.۰۷۹	۱.۴۴۲.۳۰۸	۳.۶۷۸.۴۳۱	۴.۳۰۹.۸۳۰	۹.۱۴۰.۰۳۱	۴۰/۲
فصل آموزش و پرورش عمومی	۹۲۶.۲۵۶	۱.۶۵۷.۹۳۲	۹۲۱.۸۱۰	۱.۸۴۸.۰۶۷	۷۰۹.۰۲۴	۳.۲۹۳.۲۱۲	۵۶/۱
فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری	۴۸۱.۱۷۴	۱.۵۹۱.۴۰۵	۸۸۴.۸۲۱	۱.۳۶۵.۹۹۵	۱۰۳.۶۶۷	۲.۱۷۶.۲۴۶	۶۲/۸
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۸۰۸.۸۱۸	۵۹۱.۳۴۰	۳۲۸.۷۸۵	۱.۱۳۷.۶۰۳	۸۷۱	۱.۴۰۱.۰۲۹	۸۱/۲
فصل ورزش و تفریحات	۶۲۸.۲۹۳	۶۸۱.۴۷۳	۳۷۸.۸۹۹	۱.۰۰۷.۱۹۲	۳۴۲.۹۵۹	۱.۶۵۲.۷۲۵	۶۰/۹
فصل اداره امور عمومی	۳۳.۴۸۰	۱.۱۲۰.۸۴۶	۶۲۳.۱۹۰	۶۵۶.۶۷۰	۵۲.۳۰۵	۱.۲۰۶.۶۳۱	۵۴/۴
فصل درمان	۲۷۳.۴۷۶	۲۸۰.۰۰۸	۱۵۵.۶۸۴	۴۲۹.۱۶۰	۱۸.۵۵۴	۵۷۲.۰۳۸	۷۵/۰
فصل صنعت و معدن	۱۴۶.۰۰۷	۳۸۱.۴۷۲	۲۱۲.۰۹۸	۳۵۸.۱۰۵	۴۸۹.۴۹۹	۱.۰۱۶.۹۷۸	۳۵/۲
فصل بهداشت	۱۵۱.۷۸۹	۳۱۵.۸۹۵	۱۷۵.۶۳۸	۳۲۷.۴۲۷	۲۰۴.۵۴۶	۶۷۲.۲۳۰	۴۸/۷
فصل فرهنگ و هنر	۱۴۰.۴۸۱	۳۳۰.۸۲۲	۱۸۳.۹۳۷	۳۲۴.۴۱۸	۱۳۳.۵۰۰	۶۰۴.۸۰۳	۵۳/۶
فصل دین و مذهب	۱۷۸.۶۹۸	۲۵۰.۸۷۵	۱۳۹.۴۸۷	۳۱۸.۱۸۵	۱۸۶.۸۱۷	۶۱۶.۳۹۰	۵۱/۶
فصل اداره امور قضایی	۲۵۸.۱۸۸	۹۳.۱۵۶	۵۱.۷۹۵	۳۰۹.۹۸۳	۶۱.۵۰۹	۴۱۲.۸۵۳	۷۵/۱
فصل آموزش فن‌وحرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۱۶۱.۹۲۵	۱۰۷.۰۵۰	۵۹.۵۲۰	۲۲۱.۴۴۵	۲۷.۱۱۴	۲۹۶.۰۸۹	۷۴/۸
فصل گردشگری	۹۳.۱۰۳	۲۱۱.۲۱۶	۱۱۷.۴۳۶	۲۱۰.۵۳۹	۱۵۹.۷۰۰	۴۶۴.۰۱۹	۴۵/۴
فصل انرژی	۱۳۶.۶۷۶	۱۱۴.۵۴۴	۶۳.۶۸۶	۲۰۰.۳۶۳	۲۷.۱۲۷	۲۷۸.۳۴۸	۷۲/۰
فصل دفاع	۹۳.۹۶۸	۱۴۴.۸۲۸	۸۰.۵۲۴	۱۷۴.۴۹۲	۰	۲۳۸.۷۹۶	۷۳/۱
فصل حمایتی	۱۱۰.۵۰۹	۹۱.۴۴۱	۵۰.۸۴۱	۱۶۱.۳۵۰	۶۸	۲۰۲.۰۱۸	۷۹/۹
فصل میراث فرهنگی	۵۶.۳۹۷	۱۰۷.۱۵۱	۵۹.۵۷۶	۱۱۵.۹۷۳	۱۷۸.۹۰۴	۳۴۲.۴۵۲	۳۳/۹
فصل امداد و نجات	۳۳.۲۴۶	۹۱.۵۰۲	۵۰.۸۷۵	۸۴.۱۲۱	۱۸.۲۵۸	۱۴۳.۰۰۶	۵۸/۸
فصل حفظ نظم و امنیت عمومی	۰	۹۸.۴۷۰	۵۴.۷۴۹	۵۴.۷۴۹	۱۳۴.۲۳۰	۲۳۲.۷۰۰	۲۳/۵
فصل پژوهش‌های توسعه‌ای	۲۷.۰۰۰	۴۱.۸۰۰	۲۳.۲۴۱	۵۰.۲۴۱	۴۳.۲۶۰	۱۱۲.۰۶۰	۴۴/۸
فصل بازرگانی	۱۰.۵۴۰	۶۸.۶۴۷	۳۸.۱۶۸	۴۸.۷۰۸	۰	۷۹.۱۸۷	۶۱/۵
فصل رسانه	۰	۴۹.۱۷۱	۲۷.۳۳۹	۲۷.۳۳۹	۰	۴۹.۱۷۱	۵۵/۶
فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۸۰۰۰	۲۹.۹۸۳	۱۶.۶۷۱	۲۴.۶۷۱	۰	۳۷.۹۸۳	۶۵/۰
فصل آموزش عالی	۱۵.۳۷۷	۸.۳۴۷	۴.۶۴۱	۲۰.۰۱۸	۰	۲۳.۷۲۴	۸۴/۴
فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پرورش	۰	۳۱.۰۰۰	۱۷.۲۳۶	۱۷.۲۳۶	۰	۳۱.۰۰۰	۵۵/۶
فصل حفاظت از گونه‌های زیستی	۱.۳۰۰	۱۳.۴۰۰	۷.۴۵۰	۸.۷۵۰	۱.۰۰۰	۱۵.۷۰۰	۵۵/۷
فصل صنایع دستی	۳.۵۹۹	۸.۷۸۱	۴.۸۸۲	۸.۴۸۱	۴.۰۰۰	۱۶.۳۸۰	۵۱/۸
فصل توانبخشی	۰	۱۳.۹۸۳	۷.۷۷۵	۷.۷۷۵	۰	۱۳.۹۸۳	۵۵/۶
فصل تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۳.۷۵۶	۴.۸۹۷	۲.۷۲۳	۶.۴۷۹	۷۸	۸.۷۳۱	۷۴/۲
فصل پژوهش‌های پایه	۱.۸۵۷	۴.۷۸۵	۲.۶۶۰	۴.۵۱۷	۰	۶.۶۴۲	۶۸/۰
فصل تحقیق و توسعه در امور قضایی	۰	۲۰۰۰	۱.۱۱۲	۱.۱۱۲	۰	۲۰۰۰	۵۵/۶
کل استان	۲۰.۱۱۴.۱۵۲	۱۵.۷۳۰.۹۴۸	۸.۷۴۶.۴۰۷	۲۸.۸۶۰.۵۵۹	۱۴.۷۷۶.۹۰۱	۵۰.۶۲۲.۰۰۰	۵۷/۰

مأخذ: همان.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یاد شده براساس این ضریب برآورد شده است.

براساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، نسبت تخصیص اعتبار فصل «منابع آب» که به تنهایی حدود ۳۸ درصد کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را به خود اختصاص داده، نسبتاً قابل قبول و معادل ۶۲/۱ درصد است. همچنین از میان ۱۳ فصل مهم دیگر استان، وضعیت تخصیص اعتبار ۶ فصل شامل «ورزش و تفریحات»، «آب و فاضلاب»، «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «درمان»، «اداره امور قضایی» و «کشاورزی و منابع طبیعی» همانند فصل «منابع آب» نسبتاً مساعد بوده و بین ۶۰ تا ۸۱ درصد از اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص یافته است. از سوی دیگر، ۵ فصل «بهداشت»، «دین و مذهب»، «فرهنگ و هنر»، «اداره امور عمومی» و «آموزش و پرورش عمومی» از وضعیت بینابینی برخوردارند و نسبت تخصیص اعتبار آنها بین ۴۸ تا ۵۶ درصد است. همچنین ۲ فصل «صنعت و معدن» و «حمل و نقل»، به ترتیب با ۳۵/۲ و ۴۰/۲ درصد تخصیص اعتبار، وضعیت چندان مطلوبی ندارند.

۳-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب برنامه

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی، در قالب ۷۴ برنامه مختلف، تعریف شده‌اند. در این میان، ۱۲ برنامه، دربرگیرنده ۱۳۱۹ پروژه عمرانی استان هستند و در مجموع، ۸۱/۶ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند. به این ترتیب، ۶۲ برنامه دیگر استان، ضمن شامل شدن ۱۱۴۳ پروژه عمرانی، صرفاً ۱۸/۴ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند. در این خصوص، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب برنامه‌های مختلف، در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۱۱. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بر حسب برنامه‌های مختلف در استان آذربایجان غربی

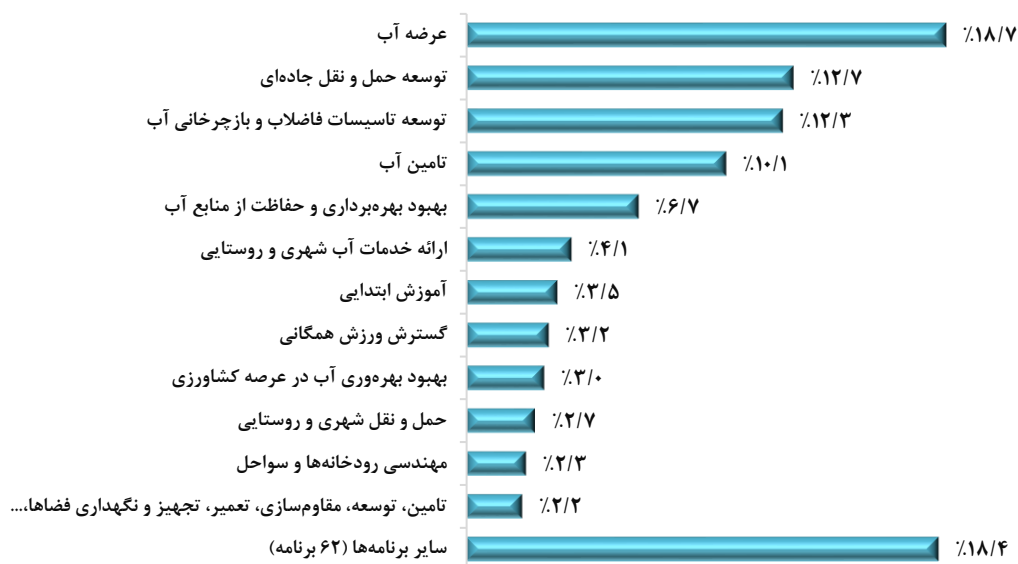

مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار فوق مشخص است در استان آذربایجان غربی، برنامه‌های «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای» و «تامین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی)» به ترتیب با برخورداری از ۳۰۰ و ۲۹۰ پروژه عمرانی، مهم‌ترین برنامه‌های استان از منظر تعداد پروژه محسوب می‌شوند.

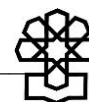
همچنین در نمودار زیر، سهم برنامه‌های مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود ۱۸/۷ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان صرفاً به برنامه «عرضه آب» اختصاص داده شده است. از این منظر برنامه‌های «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای» و «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» به ترتیب با سهم ۱۲/۷ و ۱۲/۳ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند:

نمودار ۱۲. سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در استان آذربایجان غربی

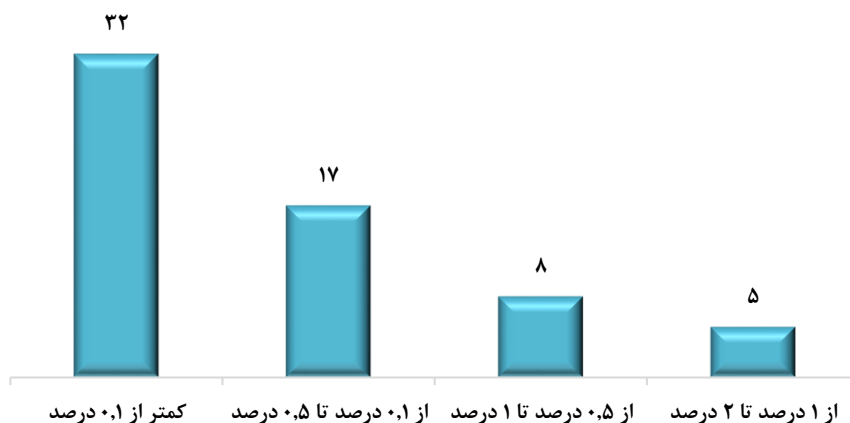

مأخذ: همان.

شایان ذکر است در میان ۶۲ برنامه استان که براساس اطلاعات مندرج در نمودار فوق، مجموعاً ۱۸/۴ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان سهم داشته‌اند، سهم ۳۲ برنامه بسیار ناچیز و کمتر از ۰/۱ درصد بوده است. ۱۷ برنامه، بین ۰/۱ درصد تا ۰/۵ درصد و ۸ برنامه نیز بین ۰/۵ تا ۱ درصد سهم داشته‌اند. در نهایت، سهم ۵ برنامه از ۶۲ برنامه یادشده بین ۱ تا ۲ درصد بوده است:

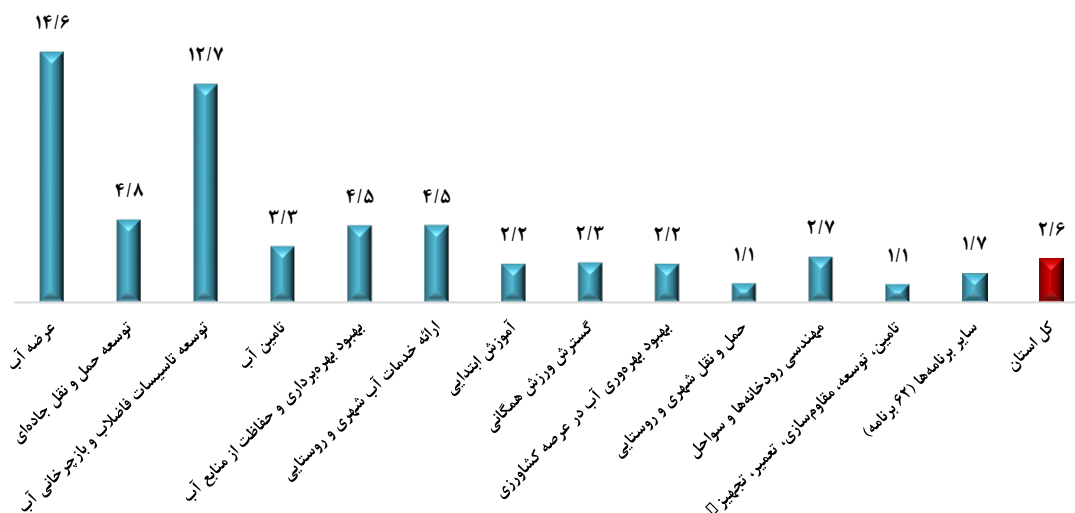
نمودار ۱۳. بررسی وضعیت سهم ۶۲ برنامه کم‌اهمیت استان آذربایجان غربی
از کل اعتبارات تخصیص‌یافته استان (تعداد برنامه)

مأخذ: همان.

در نمودار زیر، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از برنامه‌های مختلف در استان آذربایجان غربی، در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۴. عمر متوسط پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی
برحسب برنامه‌های مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در نمودار فوق، ملاحظه می‌شود برنامه‌های «عرضه آب» و «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب»، بیشترین متوسط طول عمر را در میان برنامه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی دارند. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی برحسب برنامه‌های مختلف، در پیوست گزارش ارائه شده است. براساس اطلاعات مندرج در جدول پیوست، نسبت تخصیص اعتبار برنامه «عرضه آب» که به‌تنهایی حدود ۱۹ درصد کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را به‌خود اختصاص

داده، معادل ۶۴/۳ درصد بوده و بنابراین حدود ۳۶ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی برنامه مذکور تخصیص داده نشده است.

همچنین وضعیت تخصیص اعتبار ۱۱ برنامه مهم دیگر استان نیز بین ۴۰ تا حدود ۹۳ درصد متغیر بوده و از میان آنها، به‌جز برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای» که نسبت تخصیص اعتبار آن معادل ۴۰/۳ بوده است، سایر برنامه‌ها بیش از ۵۰ درصد اعتبارات مورد نیاز خود را دریافت کرده‌اند. به‌گونه‌ای که تخصیص اعتبار برنامه «بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی» به ۹۲/۴ درصد رسیده است.

البته در میان ۵ برنامه عمرانی استان که از منظر درصد تخصیص اعتبار، از وضعیت نسبتاً مساعدی برخوردارند و بیش از ۸۰ درصد اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص یافته است، به‌جز برنامه «بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی»، سایر برنامه‌ها شامل «ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی به ایثارگران»، «تثبیت شن‌های روان و مقابله با بیابان‌زایی»، «فضاهای آموزشی و کمک آموزشی» و «آموزش غیررسمی فنی‌وحرفه‌ای و مهارتی» در استان آذربایجان غربی چندان بااهمیت محسوب نمی‌شوند. درواقع، ضمن آنکه صرفاً ۵۰ پروژه از ۲۴۶۲ پروژه عمرانی استان را شامل می‌شوند، مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای آنها ۰/۵ درصد از کل اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را تشکیل می‌دهد.

۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در سطح شهرستان‌های استان

در سال ۱۳۹۸، استان آذربایجان غربی ۱۷ شهرستان داشته است^۱ و پروژه‌های عمرانی استان در سطح این شهرستان‌ها پراکنده شده‌اند. در نقشه زیر، توزیع جغرافیایی پروژه‌های استان در سطح شهرستان‌ها نشان داده شده است:

^۱ با تأسیس شهرستان‌های «باروق» و «چهاربرج» در سال ۱۴۰۰، در حال حاضر استان آذربایجان غربی ۱۹ شهرستان دارد.

نقشه ۱. پراکنش پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان آذربایجان غربی

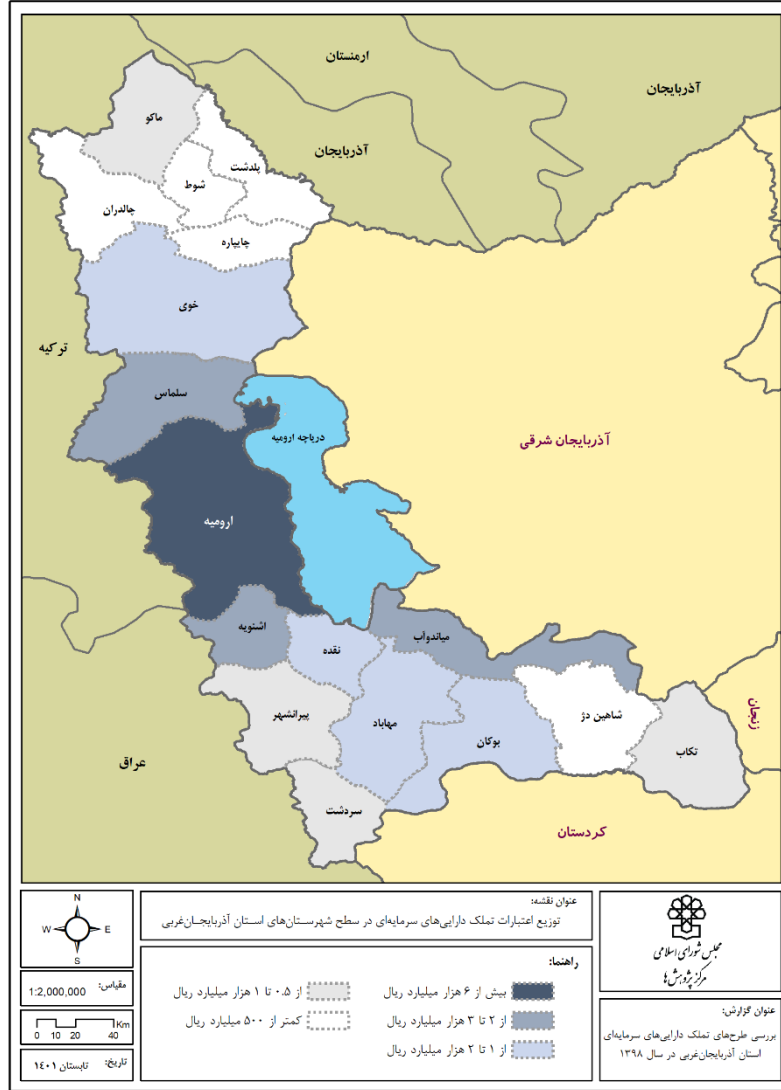
مأخذ: ترسیم شده براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

شایان ذکر است، از میان ۲۴۶۲ پروژه استان، ۱۰۰ پروژه به صورت بین‌شهرستانی هستند که به دلیل اجرای آنها در سطح بیش از یک شهرستان، تحت عنوان پروژه‌های «سطح استان»، نامیده شده‌اند و در ترسیم نقشه‌های این بخش از مطالعه لحاظ نشده‌اند. به هر حال از منظر توزیع جغرافیایی پروژه‌ها، در استان آذربایجان غربی، بیشترین تعداد پروژه در شهرستان «ارومیه» تعریف شده است و شهرستان‌های «خوی» و «میان‌دوآب»، با اختلافی قابل توجه نسبت به مرکز استان، در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

در نقشه زیر، میزان توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان نشان داده شده است. از این منظر نیز شهرستان «ارومیه» با اختلافی زیاد نسبت به سایر شهرستان‌های استان، بخش عمده اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به خود اختصاص داده است. همچنین، شهرستان‌های «میان‌دوآب»، «سلماس» و «اشنویه» در رتبه‌های بعدی جای گرفته‌اند. به این ترتیب، عدم توازن نسبی در توزیع اعتبارات عمرانی استان میان شهرستان «ارومیه» با سایر شهرستان‌های استان مشاهده می‌شود. این موضوع در رنگ‌بندی نقشه زیر نیز قابل مشاهده است زیرا اعتبار

تخصیص داده شده به شهرستان «ارومیه» حدود ۳ برابر متوسط اعتبار تخصیص یافته به گروه دوم شهرستان‌هاست که در طبقه بعدی قرار گرفته‌اند (شهرستان‌های «میاندوآب»، «سلماس» و «اشنویه»):

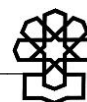
نقشه ۲. توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان آذربایجان غربی

مأخذ: همان.

همچنین در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان به تفکیک شهرستان‌ها گزارش شده است. بر این اساس، درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها که به نوعی بیانگر میزان پیشرفت فیزیکی آنها نیز می‌باشد،^۱ در سطح شهرستان‌های استان بین ۱۳ تا ۷۸ درصد است. در این خصوص، پروژه‌های شهرستان‌های «چالدران»، «خوی»، «ماکو» و «میاندوآب» به ترتیب با ۱۳/۹ درصد، ۴۱/۲ درصد، ۴۱/۸ درصد و ۴۹/۸ درصد تخصیص اعتبار، کمترین میزان درصد تخصیص اعتبار را در میان شهرستان‌های استان داشته‌اند. از سوی دیگر، شهرستان‌های «نقده» و «مهاباد» به ترتیب با برخورداری

۱. شایان توجه است، ارائه گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور از سال ۱۳۹۲ متوقف شده است.

از نسبت تخصیص اعتبار ۷۷/۶ و ۷۰/۷ درصد، تنها شهرستان‌های استان هستند که بیش از ۷۰ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی خود را دریافت کرده‌اند:

جدول ۶. خلاصه وضعیت پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی به تفکیک شهرستان‌ها (میلیون ریال/درصد)

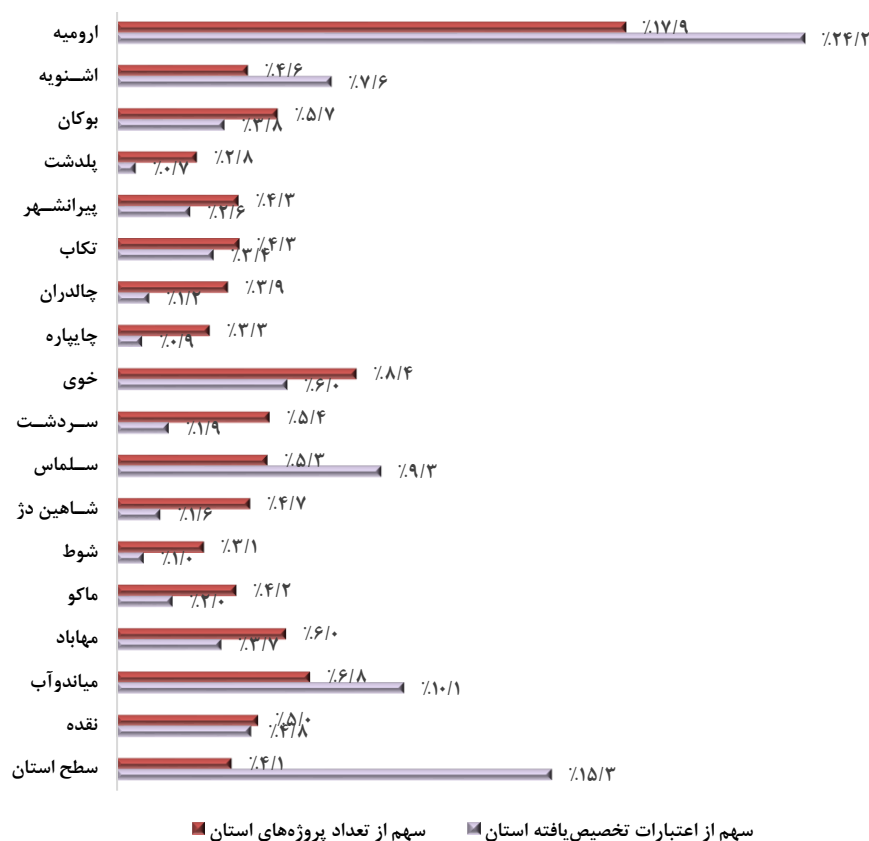
شهرستان	تعداد پروژه	مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها	برآورد اعتبار سال‌های بعد پروژه‌ها	کل اعتبار پروژه‌ها	درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها
ارومیه	۴۴۱	۶.۹۸۸.۴۵۵	۱.۶۸۵.۰۱۲	۱۰.۱۷۴.۰۱۲	۶۸/۷
اشنویه	۱۱۴	۲.۱۸۵.۹۷۱	۷۸۶.۴۷۵	۳.۵۱۲.۹۲۰	۶۲/۲
بوکان	۱۴۰	۱.۱۰۰.۳۹۳	۲۰۶.۴۹۳	۱.۶۲۲.۸۷۶	۶۷/۸
پلدشت	۷۰	۱۹۹.۰۱۷	۵۴.۵۹۷	۳۳۹.۸۰۵	۵۸/۶
پیرانشهر	۱۰۶	۷۵۲.۹۵۱	۳۰۳.۲۵۲	۱.۲۹۷.۴۵۳	۵۸/۰
تکاب	۱۰۷	۹۸۸.۶۳۹	۴۱۵.۶۱۳	۱.۶۶۸.۰۷۳	۵۹/۳
چالدران	۹۷	۳۳۶.۹۹۹	۱.۹۱۲.۸۳۱	۲.۴۱۹.۱۰۸	۱۳/۹
چایپاره	۸۱	۲۶۵.۵۶۱	۸۸.۴۴۵	۴۹۰.۱۵۱	۵۴/۲
خوی	۲۰۸	۱.۷۳۶.۷۶۱	۲۰۴۰.۱۱۴	۴.۲۱۳.۵۶۰	۴۱/۲
سردشت	۱۳۳	۵۳۵.۰۶۷	۲۷۴.۳۱۲	۱.۰۰۱.۸۵۰	۵۳/۴
سلماس	۱۳۱	۲.۶۸۸.۹۶۶	۹۶۸.۰۹۱	۳.۹۹۳.۷۵۱	۶۷/۳
شاهین‌دژ	۱۱۶	۴۵۱.۰۳۲	۲۰۸.۶۵۸	۸۱۵.۱۸۶	۵۵/۳
شوط	۷۶	۲۷۹.۷۷۲	۹۹.۹۳۷	۴۷۹.۵۵۵	۵۸/۳
ماکو	۱۰۴	۵۷۳.۰۴۱	۵۸۰.۱۹۲	۱.۳۷۱.۸۱۵	۴۱/۸
مهاباد	۱۴۷	۱.۰۶۶.۱۵۰	۱۲۹.۲۲۸	۱.۵۰۷.۸۶۱	۷۰/۷
میاندوآب	۱۶۸	۲.۹۲۰.۷۳۳	۲.۳۵۱.۹۴۱	۵.۸۶۴.۹۸۵	۴۹/۸
نقده	۱۲۳	۱.۳۷۱.۳۹۴	۱۵۸.۸۰۸	۱.۷۶۷.۴۲۹	۷۷/۶
سطح استان (بین شهرستانی)	۱۰۰	۴.۴۱۹.۶۵۷	۲.۵۱۲.۹۰۲	۸.۰۸۱.۶۱۱	۵۴/۷
کل استان	۲.۴۶۲	۲۸.۸۶۰.۵۵۹	۱۴.۷۷۶.۹۰۱	۵۰.۶۲۲.۰۰۰	۵۷/۰

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

شایان ذکر است، متوسط درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان آذربایجان غربی چندان نامطلوب نیست. به‌گونه‌ای که این نسبت در سطح کل استان معادل ۵۷ درصد است. به‌این ترتیب نزدیک به ۶۰ درصد کل اعتبار عمرانی مورد نیاز پروژه‌های استان، تخصیص داده شده است.

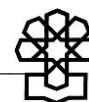
به‌منظور تشریح بهتر وضعیت پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در سطح شهرستان‌ها، در نمودار زیر سهم هریک از شهرستان‌های استان از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته کل استان نشان داده شده است. به‌این ترتیب ملاحظه می‌شود ۲۴/۲ درصد از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان به پروژه‌های شهرستان «ارومیه» تعلق یافته؛ این پروژه‌ها ۱۷/۹ درصد از تعداد کل پروژه‌های عمرانی استان را شامل می‌شوند. همچنین درحالی‌که صرفاً ۴/۱ درصد از پروژه‌های عمرانی استان به‌صورت بین‌شهرستانی و اصطلاحاً در «سطح استان» تعریف شده‌اند، ۱۵/۳ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان به پروژه‌های مذکور اختصاص یافته است:

نمودار ۱۵. سهم شهرستان‌های استان آذربایجان غربی از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات تخصیص یافته استان

مأخذ: همان.

در جدول زیر، وضعیت درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان آذربایجان غربی نشان داده شده است. همان‌گونه که در جدول مشخص است، از ۷۰ پروژه عمرانی با درصد تخصیص اعتبار کمتر از ۲۰ درصد، ۱۶ پروژه مربوط به شهرستان «ارومیه» بوده و شهرستان‌های «خوی»، «سردشت» و «ماکو»، به ترتیب ۸، ۷ و ۷ پروژه از پروژه‌های یادشده را در بر گرفته‌اند. از سوی دیگر، در میان ۲۶۹ پروژه با درصد تخصیص بیش از ۸۰ درصد، بیشترین پروژه‌ها مربوط به شهرستان‌های «ارومیه»، «خوی» و «میاندوآب» بوده است.

جدول ۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های
استان آذربایجان غربی برحسب درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها

درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها					تعداد پروژه	شهرستان
کمتر از ۲۰ درصد	بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	بین ۴۰ تا ۶۰ درصد	بین ۶۰ تا ۸۰ درصد	۸۰ درصد و بیشتر		
۱۶	۳۳	۲۸۷	۵۵	۵۰	۴۴۱	ارومیه
۲	۹	۷۹	۱۲	۱۲	۱۱۴	اشنویه
۳	۱۰	۹۷	۱۵	۱۵	۱۴۰	بوکان
۲	۲	۵۳	۶	۷	۷۰	پلدشت
۴	۹	۷۱	۱۳	۹	۱۰۶	پیرانشهر
۴	۱۰	۷۳	۱۰	۱۰	۱۰۷	تکاب
۳	۶	۶۸	۱۳	۷	۹۷	چالدران
۲	۶	۵۷	۱۱	۵	۸۱	چاپاره
۸	۱۹	۱۲۰	۲۲	۳۹	۲۰۸	خوی
۷	۱۰	۸۵	۱۶	۱۵	۱۳۳	سردشت
۳	۱۲	۸۲	۲۱	۱۳	۱۳۱	سلماس
۳	۸	۸۴	۱۳	۸	۱۱۶	شاهین دژ
۰	۶	۵۵	۶	۹	۷۶	شوط
۷	۶	۷۰	۱۱	۱۰	۱۰۴	ماکو
۲	۱۰	۹۸	۱۹	۱۸	۱۴۷	مهاباد
۱	۱۶	۱۱۰	۲۱	۲۰	۱۶۸	میاندوآب
۱	۸	۸۵	۱۳	۱۶	۱۲۳	نقده
۲	۰	۸۸	۴	۶	۱۰۰	سطح استان
۷۰	۱۸۰	۱۶۶۲	۲۸۱	۲۶۹	۲۰۴۶۲	کل استان

مأخذ: همان.

در جدول زیر، وضعیت عمر پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان، بررسی شده است. براساس اطلاعات مندرج در این جدول، بیشترین تعداد پروژه‌های با عمر کمتر از ۵ سال مربوط به شهرستان‌های «ارومیه»، «خوی» و «میاندوآب» بوده است. همچنین از ۱۹ پروژه عمرانی با عمر بیشتر از ۲۰ سال استان، ۴ پروژه مربوط به شهرستان «ارومیه» و ۳ پروژه مربوط به پروژه‌های «سطح استان» می‌باشد:

جدول ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های استان آذربایجان غربی برحسب عمر پروژه

عمر پروژه‌ها در سال ۱۳۹۸					تعداد پروژه	شهرستان
۲۰ سال و بیشتر	۱۵ تا ۲۰ سال	۱۰ تا ۱۵ سال	۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال		
۴	۲	۱۰	۳۸	۳۸۷	۴۴۱	ارومیه
۱	۱	۴	۱۰	۹۸	۱۱۴	اشنویه
۲	۰	۱	۱۳	۱۲۴	۱۴۰	بوکان
۰	۰	۲	۲	۶۶	۷۰	پلدشت
۱	۲	۲	۱۰	۹۱	۱۰۶	پیرانشهر
۱	۱	۲	۱۱	۹۲	۱۰۷	تکاب
۰	۱	۳	۵	۸۸	۹۷	چالدران
۰	۰	۳	۶	۷۲	۸۱	چایپاره
۱	۰	۱۰	۲۱	۱۷۶	۲۰۸	خوی
۰	۰	۲	۱۴	۱۱۷	۱۳۳	سردشت
۱	۲	۵	۱۵	۱۰۸	۱۳۱	سلماس
۰	۰	۳	۹	۱۰۴	۱۱۶	شاهین‌دژ
۰	۰	۴	۶	۶۶	۷۶	شوط
۰	۱	۲	۱۰	۹۱	۱۰۴	ماکو
۱	۱	۳	۱۳	۱۲۹	۱۴۷	مهاباد
۲	۱	۴	۹	۱۵۲	۱۶۸	میاندوآب
۲	۰	۴	۱۴	۱۰۳	۱۲۳	نقده
۳	۱	۴	۰	۹۲	۱۰۰	سطح استان
۱۹	۱۳	۶۸	۲۰۶	۲۰۱۵۶	۲۰۴۶۲	کل استان

مأخذ: همان.

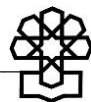
۳-۲. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی^۱

یکی از معضلات پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در کشور، طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول نتایج مورد انتظار از طرح‌های عمرانی در یک بازه زمانی منطقی، علی‌رغم صرف منابع قابل توجه است. مدت زمان طولانی اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که گاه بیش از یک دهه پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

بنابراین، در بررسی و تحلیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان، ارزیابی عمر طرح‌ها متناسب با درصد تخصیص اعتبار مورد نیاز طرح، به منظور ایجاد «مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری» در خصوص طرح‌های یاد شده حائز

۱. اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما به نظر می‌رسد مستمر بودن طرح‌ها از ضرورت نظارت بر نحوه تخصیص منابع نخواهد کاست. بنابراین در این قسمت از مطالعه، همه پروژه‌ها اعم از مستمر و غیرمستمر مورد توجه و واکاوی قرار گرفته است.

بدیهی است همه تحلیل‌های ارائه شده در خصوص عمر پروژه از منظر بودجه است و با طول عمر سازه‌های عمرانی ارتباطی ندارد.

اهمیت است. از این رو، در این بخش از گزارش، پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در قالب یک تحلیل دو بُعدی مبتنی بر طول عمر و درصد تخصیص اعتبار، تجزیه و تحلیل می‌شوند. نتایج این ارزیابی می‌تواند حائز نکات بااهمیتی در خصوص اولویت‌بندی طرح‌های عمرانی استان و تصمیم‌گیری در خصوص آینده آنها باشد.

در این راستا، با ارزیابی دو بُعدی پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، می‌توان این پروژه‌ها را در ۵ طبقه کلی جای داد که تصمیم‌گیری و نحوه عمل در خصوص پروژه‌های هر طبقه می‌تواند متفاوت باشد. ۵ طبقه یاد شده به ترتیب اولویت برای تصمیم‌گیری و اقدام بر مبنای تحلیل طول عمر - درصد تخصیص، به شرح زیر است:

• **پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)**

این پروژه‌ها بیشترین اثر مخرب را بر فرایند برنامه‌ریزی توسعه دارند زیرا مدت طولانی از آغاز اجرای آنها گذشته است و با توجه به پیشرفت اندک، نمی‌توان چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور بود. از این رو، پروژه‌های یاد شده در اولویت تصمیم‌گیری و تعیین تکلیف قرار دارند. در این راستا ضروری است ضمن نظارت و بررسی دقیق این گروه از پروژه‌ها و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه تصمیم‌گیری شود.

• **پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**

پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر و تخصیص اعتبار بالا نیز با توجه به مدت طولانی فرایند اجرایی آنها در اولویت بعدی قرار دارند. در خصوص این پروژه‌ها به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. از این رو، پیشنهاد می‌شود پس از نظارت و بررسی دقیق پروژه و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص اتمام یا اصلاح پروژه در بازه زمانی بسیار کوتاه، تصمیم فوری اتخاذ شود.

• **پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**

این گروه از پروژه‌ها در ظاهر از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند زیرا در یک بازه زمانی اندک، بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص داده شده است. بنابراین مهم‌ترین اقدام در خصوص این گروه، تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه است.

• **پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر**

متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

این گروه از پروژه‌ها، شرایط بینابینی نسبت به دو گروه نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها از منظر عمر و درصد تخصیص، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. از این رو، نظارت و بررسی دقیق پروژه‌ها، آسیب‌شناسی علل تأخیر برای پروژه‌های قدیمی‌تر و تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه، مهم‌ترین اقدامات مورد نیاز برای آنها محسوب می‌شود.

• پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد) طول عمر این پروژه‌ها به‌گونه‌ای است که هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است؛ اگرچه درصد تخصیص پایین بخشی از پروژه‌های این گروه، می‌تواند در سال‌های آتی نگران‌کننده باشد. از این رو، پیشنهاد می‌شود در خصوص پروژه‌های عمرانی گروه پنجم، نظارت جدی با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی صورت پذیرد.^۱ بر این اساس، در نمودار زیر نحوه طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی و اقدامات مورد نیاز در خصوص هر طبقه به تصویر کشیده شده است:

نمودار ۱۶. طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی و اقدامات مورد نیاز هر طبقه

مأخذ: مطالعات تحقیق.

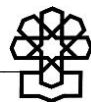
با عنایت به مطالب فوق، در جدول زیر، طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در قالب ماتریس عمر-درصد تخصیص اعتبار و تعداد پروژه‌های مربوط به هر طبقه نشان داده شده است:

جدول ۹. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی (تعداد پروژه)

درصد تخصیص اعتبار	عمر پروژه			
	کمتر از ۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	بین ۱۵ تا ۲۰ سال و بیشتر
کمتر از ۲۰ درصد	۵۶	۱۲	۱	۰
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	۱۴۶	۳۰	۳	۰
بین ۴۰ تا ۶۰ درصد	۱۶۰۷	۴۳	۶	۲
بین ۶۰ تا ۸۰ درصد	۲۰۹	۵۳	۱۴	۴
۸۰ درصد و بیشتر	۱۳۸	۶۸	۴۴	۱۳

مأخذ: همان.

۱. اولویت‌بندی و اقدامات پیشنهادی در این دسته‌بندی صرفاً بر مبنای دو شاخص عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه صورت پذیرفته تا تصویری کلی از وضعیت پروژه‌های استان و اقدامات احتمالی مورد نیاز به‌دست آید. بدیهی است تصمیم‌گیری نهایی در خصوص سرانجام پروژه‌های یاد شده منوط به بررسی دقیق آنها و مشاوره با دست‌اندرکاران هر پروژه و متخصصان امر است.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ملاحظه می‌شود تنها ۲ پروژه عمرانی استان آذربایجان غربی در گروه پروژه‌های «عمر بالا و تخصیص اندک» قرار دارند که تعیین تکلیف آنها باید در اولویت نخست تصمیم‌گیران و سیاستگذاران استان قرار گیرد. ۲ پروژه یادشده به شرح جدول زیر است:

جدول ۱۰. پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی با عمر بالا و تخصیص اندک

شهرستان	کل اعتبار پروژه	اعتبارات اختصاص یافته	عمر پروژه در سال ۱۳۹۸	درصد تخصیص اعتبار	عنوان پروژه	عنوان فصل
پیرانشهر	۱۳۴,۴۱۲	۵۳,۴۸۲	۱۷	۳۹/۸	تأمین آب شرب پیرانشهر	فصل منابع آب
ارومیه	۶,۱۴۹	۱,۰۸۵	۱۵	۱۷/۶	اجرای طرح هادی روستای حصار حاجیلار	فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری

مأخذ: همان.

همچنین در جدول زیر، شمایی کلی در خصوص وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر مبنای اولویتبندی صورت گرفته در قالب ماتریس عمر - تخصیص ارائه شده است:

جدول ۱۱. وضعیت کلی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی

بر مبنای اولویتبندی ماتریس عمر - تخصیص (میلیون ریال / درصد)

اولویت بر حسب ماتریس عمر - تخصیص	تعداد پروژه‌ها	مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها	کل اعتبار پروژه‌ها	برآورد اعتبار باقیمانده	درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها
اولویت ۱	۲	۵۴.۵۶۷	۱۴۰.۵۶۱	۸۵.۹۹۴	۳۸/۸
اولویت ۲	۶۳	۹.۳۸۹.۲۵۵	۱۰.۴۹۱.۴۵۵	۱.۱۰۲.۲۰۰	۸۹/۵
اولویت ۳	۲۰۶	۳.۹۱۷.۹۸۷	۴.۳۵۲.۶۶۳	۴۳۴.۶۷۶	۹۰/۰
اولویت ۴	۳۵	۶.۴۳۲.۰۰۲	۱۳.۱۵۲.۶۵۴	۶.۷۲۰.۶۵۲	۴۸/۹
اولویت ۵	۲.۱۵۶	۹.۰۶۶.۷۴۹	۲۲.۴۸۴.۶۶۹	۱۳.۴۱۷.۹۲۰	۴۰/۳

مأخذ: همان.

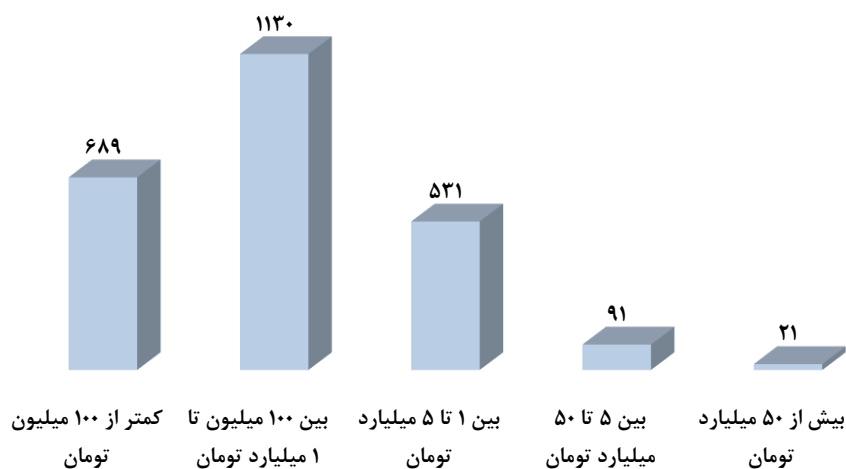
بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، برای ۲ پروژه مربوط به اولویت ۱، در مجموع بالغ بر ۱۴ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده که علی‌رغم عمر نسبتاً بالای پروژه‌های این گروه، صرفاً ۳۸/۸ درصد اعتبار پیش‌بینی شده (حدود ۵/۵ میلیارد تومان)، تخصیص اعتبار صورت پذیرفته است. پروژه‌های اولویت ۲ و ۳ با درصد تخصیص در حدود ۹۰ درصد، محتمل‌ترین پروژه‌ها برای اتمام فوری هستند که اعتبار باقی‌مانده آنها مجموعاً در حدود ۱۵۳/۷ میلیارد تومان برآورد شده است. از سوی دیگر، پروژه‌های اولویت ۴ و ۵ که در مجموع بیش از ۷۰ درصد کل اعتبار پیش‌بینی شده را برای پروژه‌های عمرانی استان در برمی‌گیرند، کمتر از نیمی از اعتبارات مورد نیاز خود را دریافت کرده و به ترتیب ۴۸/۹ و ۴۰/۳ درصد تخصیص اعتبار داشته‌اند.

۲-۴. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب اعتبار پروژه به‌منظور ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی، پس از بررسی کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌های یاد شده و با توجه به بازه گسترده اعتبار پروژه‌ها که از ۵ میلیون تومان تا حدود ۵۸ میلیارد تومان^۱ متغیر است، نسبت به طبقه‌بندی آنها در قالب ۵ دسته به‌شرح زیر، اقدام شده است:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.

بر این اساس در نمودار زیر، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب اندازه پروژه‌ها (اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه) ارائه شده است:

نمودار ۱۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب اندازه پروژه

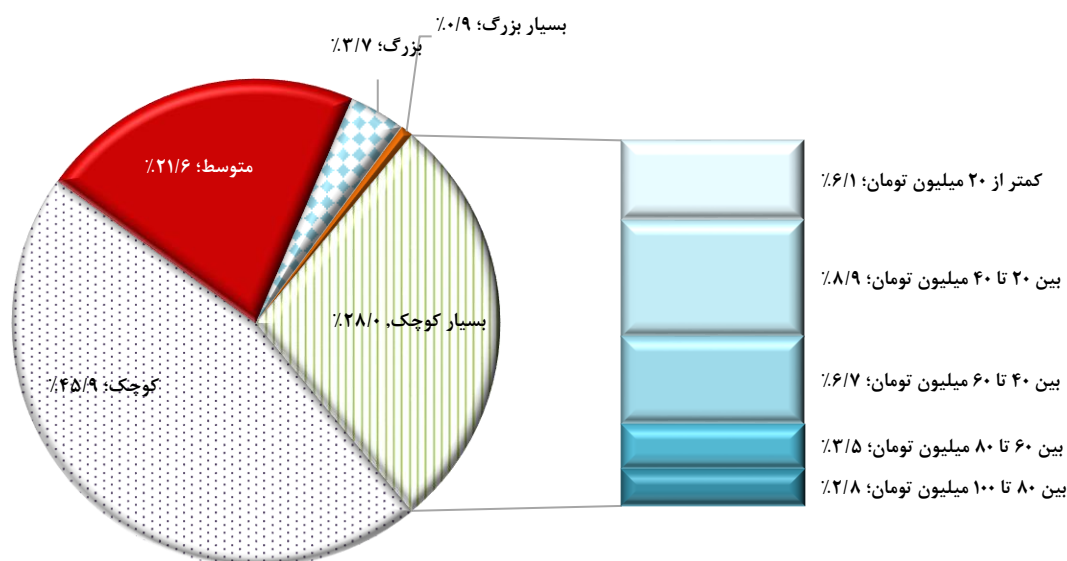
مأخذ: همان.

همچنین در نمودار زیر، توزیع پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، برحسب اندازه پروژه‌ها، به تصویر کشیده شده

است:

۱. پروژه تکمیل ساختمان استانداری آذربایجان غربی.

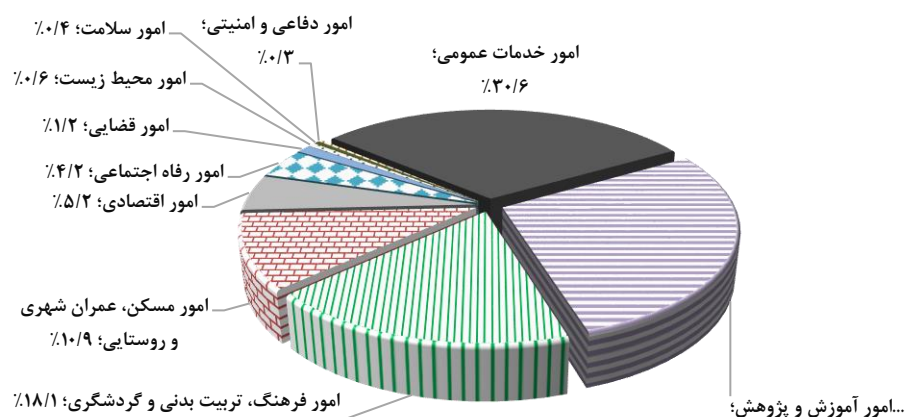
نمودار ۱۸. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب اندازه پروژه‌ها

مأخذ: همان.

به این ترتیب ملاحظه می‌شود پروژه‌های کوچک (بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار)، با اختصاص ۴۵/۹ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، از بیشترین فراوانی برخوردارند. همچنین پروژه‌های بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار) و پروژه‌های متوسط (۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار) به ترتیب با ۶۸۹ پروژه (۲۸ درصد سهم) و ۵۳۱ پروژه (۲۱/۶ درصد سهم) در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. شایان ذکر است، اندازه ۹۱ پروژه استان آذربایجان غربی (۳/۷ درصد کل پروژه‌های استان)، بزرگ و اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از آنها بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان است. از سوی دیگر، ۲۱ پروژه در اندازه بسیار بزرگ برنامه‌ریزی شده‌اند و برای هر یک از آنها بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده است. نمودار زیر، سهم امور مختلف از پروژه‌های بسیار کوچک را نشان می‌دهد:

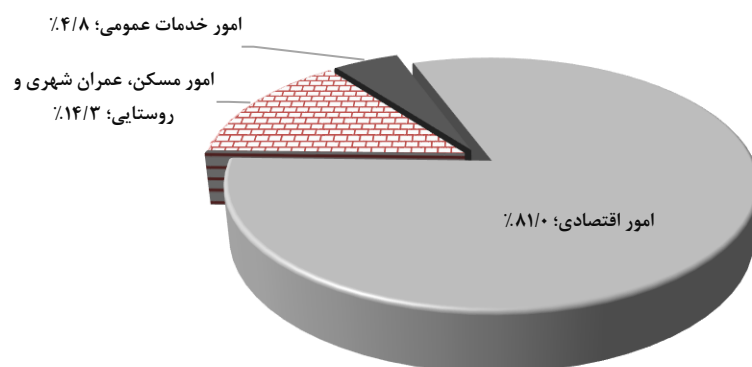
نمودار ۱۹. توزیع پروژه‌های بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار) برحسب امور

مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار مشخص است، بیشترین سهم از پروژه‌های عمرانی بسیار کوچک در استان آذربایجان غربی، مربوط به «امور خدمات عمومی» است. همچنین «امور آموزش و پژوهش»، «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در نمودار زیر نیز، سهم امور مختلف از ۲۱ پروژه عمرانی بسیار بزرگ استان (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار)، نشان داده شده است:

نمودار ۲۰. توزیع پروژه‌های بسیار بزرگ (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار) بر حسب امور

مأخذ: همان.

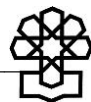
نمودار فوق نشان می‌دهد بیشترین سهم از پروژه‌های بسیار بزرگ به «امور اقتصادی»، اختصاص یافته است و باقیمانده پروژه‌های یادشده، ذیل «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و «امور خدمات عمومی» قرار دارند. در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی به صورت همزمان بر حسب اندازه پروژه و اولویتبندی ماتریس عمر-تخصیص، بررسی شده است:

جدول ۱۲. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی بر حسب اندازه و اولویت

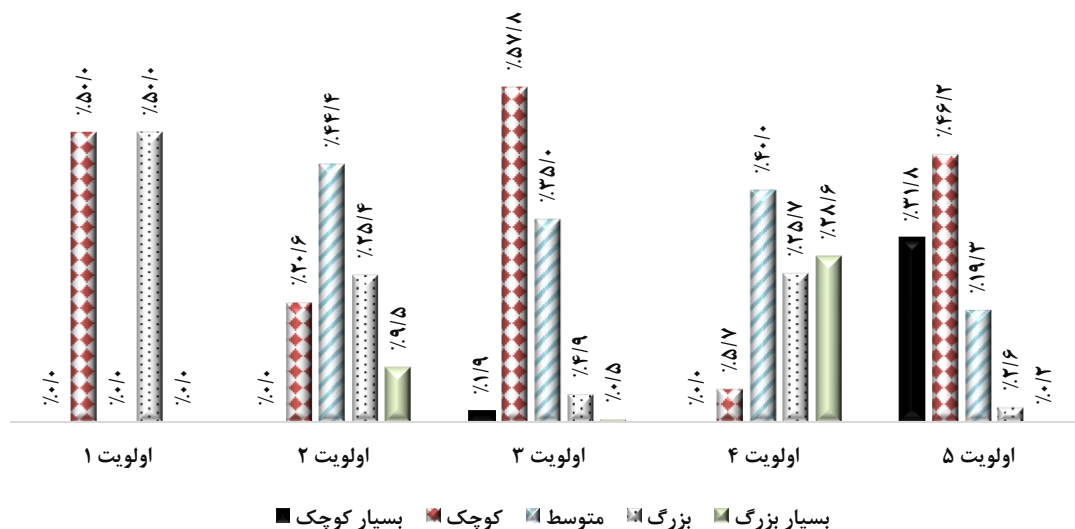
اندازه پروژه	اولویت پروژه					جمع
	اولویت ۱	اولویت ۲	اولویت ۳	اولویت ۴	اولویت ۵	
بسیار کوچک	۰	۰	۴	۰	۶۸۵	۶۸۹
کوچک	۱	۱۳	۱۱۹	۲	۹۹۵	۱۰۳۰
متوسط	۰	۲۸	۷۲	۱۴	۴۱۷	۵۳۱
بزرگ	۱	۱۶	۱۰	۹	۵۵	۹۱
بسیار بزرگ	۰	۶	۱	۱۰	۴	۲۱
جمع	۲	۶۳	۲۰۶	۳۵	۲۰۱۵۶	۲۰۴۶۲

مأخذ: همان.

با استفاده از اطلاعات مندرج در جدول فوق، در نمودار زیر توزیع پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، بر حسب اندازه پروژه‌ها و اولویتبندی ماتریس عمر-تخصیص، نشان داده شده است:

نمودار ۲۱. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی برحسب اندازه و اولویت

مأخذ: همان.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، از میان ۲ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک، در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱ پروژه «بزرگ» و ۱ پروژه «کوچک» است؛ پروژه‌های اولویت دوم، که ضمن دارا بودن عمر طولانی، از درصد تخصیص بالایی نیز برخوردارند و از این رو تصمیم در خصوص اتمام فوری آنها محتمل‌تر است عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط» و «بزرگ» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم (عمر اندک و تخصیص بالا) عمدتاً «کوچک» و «متوسط» هستند.

از سوی دیگر، بالغ بر ۹۴ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ (طول عمر متوسط/زیاد و تخصیص اندک/متوسط) که طی سال‌های آتی، در صورت عدم پیشرفت قابل‌ملاحظه و افزایش طول عمر، قابلیت انتقال به ناحیه مربوط به پروژه‌های اولویت ۱ را دارا هستند در زمره پروژه‌های «متوسط»، «بزرگ» و «بسیار بزرگ» قرار دارند. از این رو، اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بیش از ۱ میلیارد تومان است.

شایان ذکر است حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ (عمر اندک و تخصیص اندک/متوسط) که تقریباً ۸۸ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را دربرمی‌گیرند و عملیات اجرایی آنها طی یک دهه اخیر آغاز شده است از نظر اندازه در زمره پروژه‌های «کوچک» یا «بسیار کوچک» قرار گرفته‌اند. بالغ بر ۱۹ درصد دیگر این گروه از پروژه‌ها «متوسط» هستند. از این رو، سهمی کمتر از ۳ درصد پروژه‌های عمرانی یادشده به پروژه‌های «بزرگ» (۲/۶ درصد) و «بسیار بزرگ» (۰/۲ درصد) اختصاص یافته است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

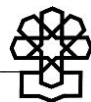
بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۸، تعداد ۲۴۶۲ پروژه فعال در قالب ۶۵۸ طرح عمرانی وجود داشته است که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۶۲ آغاز شده است. طرح‌های یادشده در قالب ۱۰ امور، ۳۴ فصل و ۷۴ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند. مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور بالغ بر ۵۰/۶ هزار میلیارد ریال می‌باشد که در مجموع ۵۷ درصد اعتبارات یادشده (حدود ۲۸/۹ هزار میلیارد ریال) برای اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است. متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۸، معادل ۲/۶ سال بوده است.

در بررسی موضوعی پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، مشخص شد «امور اقتصادی» با ۵۷۳ پروژه، «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۴۹۲ پروژه و «امور آموزش و پژوهش» با ۴۹۰ پروژه، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند. از منظر اعتبارات تخصیص داده شده نیز «امور اقتصادی» با سهم ۵۶/۶ درصدی و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۲۱/۲ درصدی، در مجموع حدود ۷۸ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی را جذب کرده‌اند.

بر مبنای فصول، فصل‌های «آموزش و پرورش عمومی» و «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» به ترتیب با ۱۴/۶ و ۱۳/۴ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، فصل «آموزش و پرورش عمومی» ذیل «امور آموزش و پژوهش» و فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» طبقه‌بندی شده‌اند. از سوی دیگر فصول «منابع آب» و «آب و فاضلاب» به ترتیب با اختصاص ۳۷/۸ و ۱۶/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند. شایان ذکر است فصل «منابع آب» در زمره «امور اقتصادی» و فصل «آب و فاضلاب» زیرمجموعه «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» محسوب می‌شود.

همچنین از منظر برنامه‌ای، ۲ برنامه «توسعه حمل و نقل جاده‌ای (فصل حمل و نقل - امور اقتصادی)» و «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی - امور خدمات عمومی)» بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها و ۲ برنامه «عرضه آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)» و «توسعه حمل و نقل جاده‌ای (فصل حمل و نقل - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته را به خود اختصاص داده‌اند. شایان توجه است ۶۲ برنامه عمرانی استان آذربایجان غربی علی‌رغم دربرگرفتن ۱۱۴۳ پروژه، معادل ۴۶/۴ درصد کل پروژه‌های عمرانی استان، صرفاً ۱۸/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان سهم داشته‌اند. در این زمینه، ۴۹ برنامه از ۶۲ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی جغرافیایی پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در سطح شهرستان‌های استان حاکی از آن است که ۱۷/۹ درصد از تعداد کل پروژه‌های استان و ۲۴/۲ درصد از اعتبارات تخصیص یافته به شهرستان «ارومیه» اختصاص یافته است. همچنین پروژه‌های «سطح استان (بین‌شهرستانی)»، در حالی که صرفاً ۴/۱ درصد از کل پروژه‌های

عمرانی استان را تشکیل می‌دهند، ۱۵/۳ درصد از اعتبارات عمرانی یافته استان را جذب کرده‌اند. به این ترتیب، عدم تعادل نسبی، از منظر توزیع اعتبارات عمرانی، میان شهرستان «ارومیه» با سایر شهرستان‌های استان به وجود آمده است. در این خصوص، ۱۱ شهرستان استان شامل «بوکان»، «مهاباد»، «تکاب»، «پیرانشهر»، «ماکو»، «سردشت»، «شاهین‌دژ»، «چالدران»، «شوط»، «چایپاره» و «پلدشت»، سهمی کمتر از ۴ درصد از اعتبارات تخصیص داده شده استان داشته‌اند.

بررسی شاخص درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سطح شهرستان‌های استان نشان می‌دهد شهرستان‌های «چالدران»، «خوی»، «ماکو» و «میاندوآب» به ترتیب با ۱۳/۹ درصد، ۴۱/۲ درصد، ۴۱/۸ درصد و ۴۹/۸ درصد تخصیص اعتبار، کمترین میزان درصد تخصیص اعتبار را در میان شهرستان‌های استان داشته‌اند. از سوی دیگر، شهرستان‌های «نقده» و «مهاباد» به ترتیب با برخورداری از نسبت تخصیص اعتبار ۷۷/۶ و ۷۰/۷ درصد، تنها شهرستان‌های استان هستند که بیش از ۷۰ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی خود را دریافت کرده‌اند و از این منظر، از وضعیت مطلوب‌تری برخوردارند.

پس از بررسی موضوعی و جغرافیایی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی، مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها به صورت همزمان مورد ارزیابی قرار گرفته است. این موضوع از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. از این رو، ایجاد مبنای مناسبی برای قضاوت و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه برخورد با طرح‌های عمرانی استان، ضروری به نظر می‌رسد. به‌ویژه آنکه طولانی شدن اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت.

به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌گردد و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبنای آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند. از این رو، پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی در قالب ماتریسی تحت عنوان «ماتریس عمر-درصد تخصیص» مورد ارزیابی قرار گرفته و در ۵ گروه، به شرح جدول زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

جدول ۱۳. ارزیابی وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی

براساس ماتریس عمر - درصد تخصیص

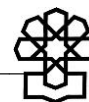
اولویت	گروه	تعداد پروژه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	۲	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۶۳	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه 	به دلیل تخصیص بخش قابل‌توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۲۰۶	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	۳۵	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	۲۰۱۵۶	<ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: نتایج تحقیق.

همچنین ارزیابی «اندازه» پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان آذربایجان غربی براساس کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از پروژه‌ها صورت پذیرفته است. براساس طبقه‌بندی شرح داده شده در متن گزارش، ۲۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. اندازه ۴۵/۹ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۲۱/۶ درصد آنها، «متوسط» است و در نهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ»، به ترتیب ۳/۷ و ۰/۹ درصد از کل پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.

شایان ذکر است از میان ۲ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱ پروژه «بزرگ» و ۱ پروژه «کوچک» است. پروژه‌های اولویت دوم عمدتاً در گروه پروژه‌های «متوسط» و «بزرگ» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم عمدتاً «کوچک» و «متوسط» هستند. همچنین بالغ بر ۹۴ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است در زمره پروژه‌های «متوسط»، «بزرگ» و «بسیار بزرگ» قرار دارند. از این رو، اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از آنها بیش از ۱ میلیارد تومان است. شایان ذکر است، حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که تقریباً ۸۸ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند.

با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است بسته به درصد تخصیص اعتبار در اولویت سوم یا پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند از نظر شاخص اندازه «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند و اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از آنها کمتر از ۱ میلیارد تومان است.

پیوست ۱

براساس مستندات ارائه شده توسط معاونت امور استان‌های سازمان برنامه و بودجه، منابع اعتباری استانی می‌تواند از سرفصل‌های زیر تأمین شود:

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی،
- مجموع ۳ درصد درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی،
- مصوبات خاص استان‌ها،
- اعتبارات ۲۷ درصد ارزش افزوده،
- اعتبارات موضوع ماده (۲۳) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرائم رانندگی،
- اعتبارات موضوع حوادث غیرمترقبه ماده (۱۰) قانون تنظیم،
- اعتبارات قانون استفاده متوازن در جدول شماره (۹) توازن ملی ابلاغی به استان‌ها،
- اعتبار موضوع بازپرداخت فروش اموال منقول و غیرمنقول دولتی،
- اعتبار تعهدات سفرهای رهبر انقلاب اسلامی،
- اعتبار تعهدات سفرهای ریاست جمهوری،
- اعتبار موضوع ارتقای درآمدهای استانی،
- اعتبار متمرکز درآمد- هزینه دستگاه‌های اجرایی،
- اعتبارات موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت،
- هزینه‌های پیش‌بینی نشده سرمایه‌ای،
- کمک به هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر و ضروری،
- کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی،
- کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد وجوه اداره شده، تحقیقات، آموزش و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی آموزش عالی غیرانتفاعی،
- کمک به توسعه زیربنای روستایی، تکمیل مجتمع‌های آبرسانی و زیرساخت‌های نواحی صنعتی و کمک‌های فنی و اعتباری به توسعه اشتغال روستایی،
- کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی،
- اعتبارات موضوع واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام، تکمیل شده و آماده بهره‌برداری دولت،
- اعتبارات ایجاد زیرساخت‌های توسعه پایدار شرق و غرب کشور،
- اعتبارات موضوع طرح‌های بیمارستان‌های کشور،

- پرداخت مطالبات مشاوران و پیمانکاران طرح‌های سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی متوقف شده در حوزه دریاچه ارومیه،
- تسویه بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای غیردولتی از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها،
- تسویه بدهی‌های قطعی شده دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی،
- تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور،
- اعتبارات موضوع فروش سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه اوراق مشارکت،
- منابع داخلی شرکت‌های دولتی،
- منابع داخلی شهرداری‌ها،
- تسهیلات وام خارجی،
- تسهیلات وام داخلی،
- خودیاری.

جدول ۱۴. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان آذربایجان غربی برحسب برنامه

(میلیون ریال / درصد)

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه عرضه آب	۴۹۰.۱۴۹۴	۸۷۴.۱۳۷	۴۸۶.۰۲۰	۵.۳۸۷.۵۱۴	۲.۶۰۴.۲۹۱	۸.۳۷۹.۹۲۲	۶۴/۳
۱۳۰۳۰۱۶۰۰۰	برنامه توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای	۲.۲۳۶.۱۲۳	۲.۵۸۴.۵۲۹	۱.۴۳۶.۹۹۸	۳.۶۷۳.۱۲۱	۴.۳۰۲.۸۳۰	۹.۱۲۳.۴۸۱	۴۰/۳
۱۵۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۳.۰۲۱.۳۶۶	۹۵۷.۱۹۴	۵۳۲.۲۰۰	۳.۵۵۳.۵۶۶	۱.۹۶۲.۳۴۳	۵.۹۴۰.۹۰۳	۵۹/۸
۱۳۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین آب	۲.۲۴۰.۲۸۰	۱.۲۱۹.۳۸۹	۶۷۷.۹۸۰	۲.۹۱۸.۲۶۰	۱.۶۸۱.۳۹۷	۵.۱۴۱.۰۶۶	۵۶/۸
۱۳۰۷۰۰۶۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۱.۷۰۴.۵۶۵	۴۲۰.۰۴۰	۲۳۳.۵۴۲	۱.۹۳۸.۱۰۷	۶۴۶.۴۰۳	۲.۷۷۱.۰۰۸	۶۹/۹
۱۵۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۸۱۰.۲۷۷	۶۶۸.۶۰۹	۳۷۱.۷۴۷	۱.۱۸۲.۰۲۳	۲۶۳.۱۰۷	۱.۷۴۱.۹۹۳	۶۷/۹
۱۸۰۱۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش ابتدایی	۵۴۳.۱۹۹	۸۶۵.۳۶۹	۴۸۱.۱۴۵	۱.۰۲۴.۳۴۵	۲۷۸.۹۵۰	۱.۶۸۷.۵۱۸	۶۰/۷
۱۷۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه گسترش ورزش همگانی	۵۹۵.۴۸۷	۵۹۵.۷۰۲	۳۳۱.۲۱۰	۹۲۶.۶۹۷	۳۴۰.۶۴۳	۱.۵۳۱.۸۳۲	۶۰/۵
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی	۷۸۸.۵۳۳	۱۶۰.۳۳۸	۸۹.۱۴۸	۸۷۷.۶۸۱	۸۷۱	۹۴۹.۷۴۲	۹۲/۴
۱۵۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه حمل‌ونقل شهری و روستایی	۲۷۰.۴۳۳	۹۰۵.۳۵۷	۵۰۳.۳۷۸	۷۷۳.۸۱۲	۲۰۰۰	۱.۱۷۷.۷۹۰	۶۵/۷
۱۳۰۷۰۰۵۰۰۰	برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۴۱۶.۱۳۴	۴۵۹.۲۸۰	۲۵۵.۳۶۰	۶۷۱.۴۹۳	۴۱۲.۵۳۹	۱.۲۸۷.۹۵۳	۵۲/۱
۱۰۰۲۰۵۴۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۳۳.۴۸۰	۱۰۷۳.۳۵۶	۵۹۶.۷۸۶	۶۳۰.۲۶۶	۵۲.۳۰۵	۱.۱۵۹.۱۴۱	۵۴/۴
۱۸۰۱۰۰۶۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه نظری	۲۴۹.۰۹۶	۴۰۸.۹۲۹	۲۲۷.۳۶۵	۴۷۶.۴۶۱	۱۳۸.۰۳۵	۷۹۶.۰۶۰	۵۹/۹
۱۶۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات فوریت‌های پزشکی پیش‌بیمارستانی	۲۷۳.۴۷۶	۲۳۷.۰۵۰	۱۳۱.۸۰۰	۴۰۵.۲۷۶	۱۱۵.۵۵۴	۵۲۲.۰۸۰	۷۷/۶
۱۳۰۴۰۱۱۰۰۰	برنامه ایجاد و توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی	۱۴۶.۰۰۷	۳۸۱.۴۷۲	۲۱۲.۰۹۸	۳۵۸.۱۰۵	۴۸۹.۴۹۹	۱.۰۱۶.۹۷۸	۳۵/۲
۱۵۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه ساماندهی کالبدی شهری و روستایی	۱۹۳.۲۴۱	۲۴۳.۵۴۴	۱۳۵.۴۱۰	۳۲۸.۶۵۱	۸۸.۱۷۳	۵۲۴.۹۵۸	۶۲/۶
۱۲۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه اقدامات تأمینی و مدیریتی بحران	۲۵۸.۱۸۸	۸۰.۱۵۶	۴۴.۵۶۷	۳۰۲.۷۵۵	۶۱.۵۰۹	۳۹۹.۸۵۳	۷۵/۷
۱۷۰۱۰۱۴۰۰۰	برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی	۱۷۲.۱۴۸	۱۸۸.۰۱۰	۱۰۴.۵۳۴	۲۷۶.۶۸۲	۱۷۱.۵۹۷	۵۳۱.۷۵۵	۵۲/۰
۱۸۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش دوره اول متوسطه	۱۲۴.۵۶۱	۲۴۱.۳۴۳	۱۳۴.۱۸۷	۲۵۸.۷۴۸	۱۳۳.۶۳۹	۴۹۹.۵۴۳	۵۱/۸
۱۵۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات شهری و روستایی	۱۶.۰۰۰	۴۰۷.۳۲۳	۲۲۶.۴۷۲	۲۴۲.۴۷۲	۱۳.۴۹۴	۴۳۶.۸۱۷	۵۵/۵

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه گردشگری داخلی	۹۳.۱۰۳	۲۱۱.۲۱۶	۱۱۷.۴۳۶	۲۱۰.۵۳۹	۱۵۹.۷۰۰	۴۶۴.۰۱۹	۴۵/۴
۱۳۰۱۰۱۵۰۰۰	برنامه توسعه امور برق	۱۳۶.۶۷۶	۱۱۴.۵۴۴	۶۳.۶۸۶	۲۰۰.۳۶۳	۲۷.۱۲۷	۲۷۸.۳۴۸	۷۲/۰
۱۶۰۱۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت شهری	۱۱۰.۳۰۶	۱۵۵.۰۴۲	۸۶.۲۰۳	۱۹۶.۵۰۹	۱۱۰.۴۵۳	۳۷۵.۸۰۱	۵۲/۳
۱۱۰۱۰۲۵۰۰۰	برنامه کمک به پایگاه‌ها و حوزه‌های مقاومت	۹۳.۹۶۸	۱۴۴.۸۲۸	۸۰.۵۲۴	۱۷۴.۴۹۲	۰	۲۳۸.۷۹۶	۷۳/۱
۱۸۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه فنی و حرفه‌ای	۱۱۸.۸۴۰	۶۰.۶۵۷	۳۳.۷۲۵	۱۵۲.۵۶۵	۲۷.۱۱۴	۲۰۶.۶۱۱	۷۳/۸
۱۷۰۳۰۲۲۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری و دینی استان‌ها	۵۶.۳۶۱	۱۴۰.۹۲۸	۷۸.۳۵۶	۱۳۴.۷۱۷	۷۰.۰۰۰	۲۶۷.۲۸۹	۵۰/۴
۱۹۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی به ایثارگران	۱۱۰.۵۰۹	۳۹.۸۰۶	۲۲.۱۳۲	۱۳۲.۶۴۱	۶۸	۱۵۰.۳۸۳	۸۸/۲
۱۶۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت روستایی	۴۱.۴۸۳	۱۶۰.۸۵۳	۸۹.۴۳۴	۱۳۰.۹۱۷	۹۴.۰۹۳	۲۹۶.۴۲۹	۴۴/۲
۱۷۰۳۰۳۱۰۰۰	برنامه ساماندهی امور جوانان	۷۸.۳۲۰	۴۷.۰۰۰	۲۶.۱۳۲	۱۰۴.۴۵۲	۶۲.۰۰۰	۱۸۷.۳۲۰	۵۵/۸
۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه آبخیزداری و حفاظت خاک	۰	۱۶۴.۷۴۰	۹۱.۵۹۵	۹۱.۵۹۵	۰	۱۶۴.۷۴۰	۵۵/۶
۱۸۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش استثنایی	۹.۴۰۰	۱۴۲.۲۹۱	۷۹.۱۱۴	۸۸.۵۱۴	۱۵۸.۴۰۰	۳۱۰.۰۹۱	۲۸/۵
۱۹۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات امداد و نجات به آسیب‌دیدگان حوادث و سوانح	۳۳.۲۴۶	۹۱.۵۰۲	۵۰.۸۷۵	۸۴.۱۲۱	۱۸.۲۵۸	۱۴۳.۰۰۶	۵۸/۸
۱۷۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه ورزش و سلامت دانش‌آموزان	۳۲.۸۰۶	۸۵.۷۷۱	۴۷.۶۸۹	۸۰.۴۹۵	۲.۳۱۶	۱۲۰.۸۹۳	۶۶/۶
۱۷۰۳۰۳۴۰۰۰	برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی	۵.۸۰۰	۱۳۳.۵۹۴	۷۴.۲۷۸	۸۰.۰۷۸	۱.۵۰۰	۱۴۰.۸۹۴	۵۶/۸
۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی	۳۸.۶۵۱	۷۱.۵۹۱	۳۹.۸۰۵	۷۸.۴۵۶	۸۸.۸۰۰	۱۹۹.۰۴۲	۳۹/۴
۱۳۰۶۰۰۸۰۰۰	برنامه افزایش تولید آبیان پرورشی	۰	۱۲۶.۴۶۲	۷۰.۳۱۳	۷۰.۳۱۳	۰	۱۲۶.۴۶۲	۵۵/۶
۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی	۴۳.۰۸۶	۲۸.۲۶۴	۱۵.۷۱۵	۵۸.۸۰۰	۰	۷۱.۳۵۰	۸۲/۴
۱۱۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه حفظ نظم و امنیت داخل و خارج شهرها	۰	۹۸.۴۷۰	۵۴.۷۴۹	۵۴.۷۴۹	۱۳۴.۲۳۰	۲۳۲.۷۰۰	۲۳/۵
۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه فن‌آفرینی	۲۷.۰۰۰	۴۱.۸۰۰	۲۳.۲۴۱	۵۰.۲۴۱	۴۳.۲۶۰	۱۱۲.۰۶۰	۴۴/۸
۱۳۰۵۰۲۴۰۰۰	برنامه تنظیم بازار داخلی	۱۰.۵۴۰	۶۸.۶۴۷	۳۸.۱۶۸	۴۸.۷۰۸	۰	۷۹.۱۸۷	۶۱/۵
۱۷۰۱۰۳۱۰۰۰	برنامه اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای	۶.۵۵۰	۶۲.۸۶۵	۳۴.۹۵۳	۴۱.۵۰۳	۱۵.۲۲۰	۸۴.۶۳۵	۴۹/۰
۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۱۶.۷۴۶	۲۷.۳۶۰	۱۵.۲۱۲	۳۱.۹۵۸	۹۰.۱۰۴	۱۳۴.۲۱۰	۲۳/۸
۱۹۰۳۰۱۹۰۰۰	برنامه حمایت از خانواده و زنان سرپرست خانوار	۰	۵۱.۶۳۵	۲۸.۷۰۹	۲۸.۷۰۹	۰	۵۱.۶۳۵	۵۵/۶
۱۷۰۵۰۱۹۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۰	۴۷.۱۷۱	۲۶.۲۲۷	۲۶.۲۲۷	۰	۴۷.۱۷۱	۵۵/۶

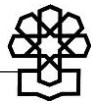

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰	برنامه تثبیت شن های روان و مقابله با بیابان زایی	۲۰.۲۸۵	۸.۲۰۰	۴.۵۵۹	۲۴.۸۴۴	۰	۲۸.۴۸۵	۸۷/۲
۱۰۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۸.۰۰۰	۲۹.۹۸۳	۱۶.۶۷۱	۲۴.۶۷۱	۰	۳۷.۹۸۳	۶۵/۰
۱۳۰۶۰۰۴۰۰۰	برنامه ترویج و توانمندسازی جوامع محلی و بهره برداران	۰	۳۸.۱۰۰	۲۱.۱۸۴	۲۱.۱۸۴	۰	۳۸.۱۰۰	۵۵/۶
۱۵۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه ساماندهی عشایر	۱.۵۰۰	۳۵.۱۸۱	۱۹.۵۶۱	۲۱.۰۶۱	۰	۳۶.۶۸۱	۵۷/۴
۱۸۰۳۰۲۵۰۰۰	برنامه فضاهای آموزشی و کمک آموزشی	۱۵.۳۷۷	۸.۳۴۷	۴.۶۴۱	۲۰.۰۱۸	۰	۲۳.۷۲۴	۸۴/۴
۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰	برنامه توسعه دولت الکترونیک	۰	۳۲.۸۰۰	۱۸.۲۳۷	۱۸.۲۳۷	۰	۳۲.۸۰۰	۵۵/۶
۱۸۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۰	۳۱.۰۰۰	۱۷.۲۳۶	۱۷.۲۳۶	۰	۳۱.۰۰۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه احیا، توسعه و بهره برداری اصولی از جنگل های کشور	۰	۲۷.۰۰۰	۱۵.۰۱۲	۱۵.۰۱۲	۰	۲۷.۰۰۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰	برنامه بررسی، کنترل و پایش بیماری های واگیر و قرنطینه ای دام، طیور و آبزیان	۰	۲۴.۶۰۰	۱۳.۶۷۸	۱۳.۶۷۸	۰	۲۴.۶۰۰	۵۵/۶
۱۶۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات درمانی	۰	۲۲.۳۵۰	۱۲.۴۲۷	۱۲.۴۲۷	۰	۲۲.۳۵۰	۵۵/۶
۱۶۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارتقای سلامت خون و فرآورده های خونی	۰	۲۰.۶۰۸	۱۱.۴۵۸	۱۱.۴۵۸	۷.۰۰۰	۲۷.۶۰۸	۴۱/۵
۱۸۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه کار و دانش	۰	۱۸.۱۲۹	۱۰.۰۸۰	۱۰.۰۸۰	۰	۱۸.۱۲۹	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۱۱۰۰۰	برنامه افزایش محصولات زراعی	۰	۱۶.۱۰۰	۸.۹۵۲	۸.۹۵۲	۰	۱۶.۱۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی	۳.۵۹۹	۸.۷۸۱	۴.۸۸۲	۸.۴۸۱	۴.۰۰۰	۱۶.۳۸۰	۵۱/۸
۱۰۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارائه خدمات نقشه برداری و اطلاعات مکانی	۰	۱۴.۶۹۰	۸.۱۶۸	۸.۱۶۸	۰	۱۴.۶۹۰	۵۵/۶
۱۴۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه حفاظت، احیا و بهسازی زیست بوم های خشکی	۱.۳۰۰	۱۲.۱۰۰	۶.۷۲۸	۸.۰۲۸	۱.۰۰۰	۱۴.۴۰۰	۵۵/۷
۱۹۰۴۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات توانبخشی به نیازمندان	۰	۱۳.۹۸۳	۷.۷۷۵	۷.۷۷۵	۰	۱۳.۹۸۳	۵۵/۶
۱۲۰۱۰۰۴۰۰۰	برنامه اظهار نظر پزشکی قانونی	۰	۱۳.۰۰۰	۷.۲۲۸	۷.۲۲۸	۰	۱۳.۰۰۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰	برنامه افزایش تولید محصولات دام و طیور	۰	۱۳.۰۰۰	۷.۲۲۸	۷.۲۲۸	۰	۱۳.۰۰۰	۵۵/۶
۱۵۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۳.۷۵۶	۴.۸۹۷	۲.۷۲۳	۶.۴۷۹	۷۸	۸.۷۳۱	۷۴/۲
۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان شناسی و تاریخی	۱.۰۰۰	۸.۲۰۰	۴.۵۵۹	۵.۵۵۹	۰	۹.۲۰۰	۶۰/۴
۱۳۰۳۰۰۵۰۰۰	برنامه ارائه خدمات هواشناسی	۰	۹.۵۵۰	۵.۳۱۰	۵.۳۱۰	۷.۰۰۰	۱۶.۵۵۰	۳۲/۱
۱۷۰۳۰۴۱۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات	۰	۹.۳۰۰	۵.۱۷۱	۵.۱۷۱	۰	۹.۳۰۰	۵۵/۶
۱۸۰۴۰۱۴۰۰۰	برنامه پژوهش و راهبری علم و فناوری	۱.۸۵۷	۴.۷۸۵	۲.۶۶۰	۴.۵۱۷	۰	۶.۶۴۲	۶۸/۰
۱۳۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه احیاء، توسعه و بهره برداری اصولی از مراتع کشور	۰	۶.۵۰۰	۳.۶۱۴	۳.۶۱۴	۰	۶.۵۰۰	۵۵/۶

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۳۰۶۰۳۱۰۰۰	برنامه کنترل و مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی و علف‌های هرز	۰	۵.۸۰۰	۳.۲۲۵	۳.۲۲۵	۰	۵.۸۰۰	۵۵/۶
۱۲۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۰	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۱.۱۱۲	۰	۲.۰۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۵۰۰۷۰۰۰	برنامه توسعه رسانه‌های شنیداری و دیداری	۰	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۱.۱۱۲	۰	۲.۰۰۰	۵۵/۶
۱۴۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از زیست بوم‌های آبی	۰	۱.۳۰۰	۷۲۳	۷۲۳	۰	۱.۳۰۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰	برنامه افزایش محصولات باغی	۰	۵۰۰	۲۷۸	۲۷۸	۰	۵۰۰	۵۵/۶
کل استان		۲۰.۱۱۴.۱۵۲	۱۵.۷۳۰.۹۴۸	۸.۷۴۶.۴۰۷	۲۸.۸۶۰.۵۵۹	۱۴.۷۷۶.۹۰۱	۵۰.۶۲۲.۰۰۰	۵۷/۰

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

منابع و مأخذ

۱. قوانین بودجه سنواتی کل کشور.
۲. مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.
۳. فصیحی، حمید. آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، ۱۴۰۰.